

Coöperatie Eno U.A.

Solvency & Financial Condition Report 2017

Van lijf tot leven

Inhoudsopgave

Inleiding	5
Samenvatting	6
A Activiteiten en prestaties	8
A.1 Activiteiten	8
A.1.1 Algemene Informatie	8
A.1.4 Trends en factoren	9
A.2 Prestaties op het gebied van verzekering	10
A.2.1 Winst- en verliesrekening	11
A.2.2 Bruto premie	11
A.2.3 Toelichting op inkomsten en uitgaven	11
A.3 Prestaties op het gebied van belegging	12
A.4 Prestaties op overig gebied	12
A.5 Overige informatie	12
B Bestuurssysteem	13
B.1 Algemene informatie over het bestuurssysteem	13
B.1.1 Organisatiestructuur	13
B.1.2 Beloningsbeleid	16
B.2 Deskundigheids- en betrouwbaarheidsvereisten	16
B.2.1 Fit & Proper Policy / Deskundigheids- en betrouwbaarheidsbeleid	16
B.2.2 Gedragslijnen en processen	17
B.3 Risicomanagementsystemen inclusief de beoordeling van het eigen risico en de solvabiliteit	17
B.3.1 Risicomanagementsysteem	17
B.3.2 Risicomanagementfunctie	21
B.3.3 ORSA	22
B.3.4 Prudent Person principe	23
B.3.5 Verificatie kredietbeoordelingen	24
B.4 Interne controlesysteem	24
B.4.1 Interne controlesysteem	24
B.4.2 Compliance functie	25
B.4.3 Sleutelprocedures	25
B.4.4 Advies over naleving van de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen	26
B.4.5 Compliance beleid- en plan	26
B.5 Interne auditfunctie	26
B.5.1 Interne auditfunctie	26
B.5.2 Objectiviteit en onafhankelijkheid	27
B.5.4 Interne audit beleid	27
B.5.6 Andere (sleutel)functies naast de interne audit functie	27
B.6 Actuariële functie	28
B.6.1 Actuariële functie	28
B.6.2 Uitgevoerde activiteiten	28
B.7 Uitbesteding	28

B.7.1	Uitbestedingsbeleid	28
B.7.2	Uitbestede kritieke of belangrijke operationele functies/werkzaamheden	29
B.8	Overige informatie	29
C	Risicoprofiel	30
C.1	Verzekeringstechnisch risico	30
C.2	Marktrisico	31
C.3	Kredietrisico	31
C.4	Liquiditeitsrisico	31
C.5	Operationeel risico	32
C.6	Overig materieel risico	32
C.7	Overige informatie	32
D	Waardering voor solvabiliteitsdoeleinden	33
D.1	Activa	40
D.2	Technische voorzieningen	43
D.3	Overige schulden	46
D.4	Alternatieve waarderingmethoden	47
D.5	Overige informatie	47
E	Kapitaalbeheer	48
E.1	Eigen vermogen	48
E.1.1	Doelstellingen, gedragslijnen en processen	48
E.1.2	Samenstelling en kwaliteit	48
E.2	Solvabiliteitskapitaalvereiste en minimumkapitaalvereiste	50
E.3	Gebruik van de ondermodule aandelenrisico op basis van looptijd bij de berekening van het solvabiliteitskapitaalvereiste	51
E.4	Verschillen tussen de standaardformule en ieder gebruikt intern model	52
E.5	Niet-naleving van het minimumkapitaalvereiste en niet-naleving van het solvabiliteitskapitaalvereiste	52
E.6	Overige informatie	52
F	Bijlagen	53
	1. Eno Zorgverzekeraar N.V.	53
1.1	Activiteiten en prestaties	53
1.2	Waardering voor solvabiliteitsdoeleinden	54
1.3	Kapitaalbeheer	54
	2. Eno Aanvullende Verzekeringen N.V.	55
2.1	Activiteiten en prestaties	55
2.2	Waardering voor solvabiliteitsdoeleinden	56
2.3	Kapitaalbeheer	56

Inleiding

Algemeen

Uit hoofde van Solvency II publiceert Eno een rapport over haar solvabiliteit en financiële positie: het Solvency & Financial Condition Report (SFCR). Met dit verslag geven we inzicht in de bedrijfsvoering, resultaten, risicoprofiel, waarderingsmethoden en het kapitaalbeheer van de organisatie.

Deze rapportage is opgesteld in overeenstemming met Uitvoeringsverordening (EU) 2015/2452, Uitvoeringsverordening (EU) 2015/2452, Gedelegeerde Verordening (EU) 2015/35 en Richtlijn 2009/138/EG.

De rapportage bestaat uit een kwalitatief gedeelte en een kwantitatief gedeelte. Het rapport zelf bevat het kwalitatieve deel. Het rapport is opgesteld vanuit de groep gegevens en activiteiten van Coöperatie Eno U.A.

Tenzij anders vermeld, worden alle financiële gegevens in dit rapport in duizenden euro's gepresenteerd. Ter vergelijking is in het rapport diverse keren een bedrag of percentage van 2016 opgenomen. Dit betreft het bedrag of percentage van de Full Measures 2016. Tevens worden vergelijkingen opgenomen met de financiële gegevens zoals gerapporteerd in de jaarrekening onder Titel 9 van boek 2 van het Burgerlijk Wetboek (hierna: "T9 BW2").

Deze rapportage bevat overigens inhoudelijk een grote mate van overlap met onder andere het door ons gepubliceerde Jaarverslag 2017, omdat de regelgeving die op beide documenten van toepassing is gedeeltelijk dezelfde eisen stelt aan de inhoud van de rapportages.

Informatie over de accountant en toezichhoudende autoriteit

Toezichhoudende autoriteit inzake het financiële toezicht

De Nederlandsche Bank N.V.

Toezicht verzekeraars, Zorgverzekeraars

Westeinde 1

1017 ZN AMSTERDAM

Externe auditor (accountant)

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

Burgemeester Roelenweg 13G

8021 EV ZWOLLE

Op dit verslag is geen accountantscontrole toegepast.

Samenvatting

Activiteiten en prestaties

Het kernwerkgebied van Eno is de regio Salland. In deze regio werken wij, in nauwe samenwerking met regionale partijen, aan behoud en verbetering van goede, toegankelijke en betaalbare zorg. Verschillende initiatieven dragen hier aan bij.

Eno heeft in 2017 drie labels; Salland, ZorgDirect en HollandZorg. Eno ontving in de overstapperiode 2017/2018 veel nieuwe verzekerden. Wij verwachten in 2018 een gemiddelde verzekerdenstand van ruim 169.000 verzekerden. Dat is 12 procent meer dan in 2017, toen Eno gemiddeld 151.454 verzekerden had. Alle drie de labels droegen bij aan deze groei, die ruim boven de groei-doelstelling van vijf procent ligt.

Een van de elementen van de Eno-missie is om haar verzekerden de ondersteunen bij het streven naar een optimale gezondheid. Vanuit die gedachte ondersteunt Eno sinds 2016 ook actief initiatieven voor haar medewerkers op dit gebied, gebundeld onder de naam 'Allemaal Vitaal'. In 2017 nam 70 procent van de medewerkers deel aan een van de activiteiten en 107 (van de circa 220) medewerkers deden mee aan een preventief medisch onderzoek.

Net als een jaar eerder legden alle medewerkers voor wie dit geldt, de eed of belofte af en behaalden alle medewerkers voor wie dit geldt, hun diploma Wft Zorg.

Bestuurssysteem

Eno is een coöperatie met haar ledenraad als hoogste orgaan. We willen er dan ook voor zorgen dat de inkoop van zorg aansluit bij wat onze leden belangrijk vinden. Jaarlijks bespreken we het onderwerp daarom met de ledenraad. Dat deden we in 2017 tijdens een van de ledenraadvergaderingen en, daarbuiten, door met een afvaardiging van de ledenraad uitgebreider over zorginkoop in gesprek te gaan. Daarnaast hebben wij op diverse manieren dagelijks contact met onze verzekerden. Zowel vanuit de klantenservice als klachtencommissie ontvangen wij waardevolle informatie voor de

inkoop van zorg. Daarbij gebruiken we eveneens inzichten vanuit diverse onderzoeken verricht door bijvoorbeeld patiëntenorganisaties of consumentenorganisaties om de stem van de verzekerde te concretiseren in de wijze waarop wij de zorg inkopen.

Risicomanagement

Met een gezonde financiële positie en gestegen verzekerdenaantallen kijkt Eno positief naar de toekomst. Tegelijkertijd zijn er onzekerheden, zoals de stijgende macro-zorgkosten en wijzigingen in wet- en regelgeving. Ook breder in de zorg en in de maatschappij is een grote dynamiek die invloed heeft op Eno. Denk aan een patiëntvolgende inrichting van de zorg, de rol van technologie en veranderende arbeidsmarktontwikkelingen. Eno volgt deze ontwikkelingen nauwlettend om hier tijdig op te kunnen anticiperen. Daarbij wegen we zorgvuldig de belangen van onze klanten, medewerkers en andere belanghebbenden. Zo werken we ook in 2018 op verantwoorde wijze verder aan behoud van onze legitimiteit en toegevoegde waarde.

Op het gebied van informatiebeveiliging zette Eno verschillende verbeterstappen. Dit betreft onder andere de oplevering van een nieuw logisch toegangsbeleid en oplevering van een dataclassificatieschema. In het kader van het vergroten van risicobewustzijn organiseerde Eno bijeenkomsten voor medewerkers over ransomware, werd een test uitgevoerd met phishing mail en is op intranet een vaste pagina gemaakt met informatie over 'Security'. Opnieuw is bij rondes door het pand gekeken hoe het gesteld is met het veilig opbergen van gevoelige informatie. In verreweg de meeste gevallen was dit op orde, in enkele gevallen werd verbetering nodig geacht. Hierop is actie ondernomen.

Eno blijft voortdurend werken aan het behouden en verhogen van risicobewustzijn bij medewerkers. Alle nieuwe medewerkers volgden daartoe in 2017 de basis e-learning module compliance & risk en legden deze met goed gevolg af. Ook de verdiepende module werd door ruim 80 procent van de medewerkers met goed resultaat afgesloten. Dit sluit aan

bij de interne norm, hoewel het streven blijft dat alle medewerkers ook deze module succesvol afronden.

Klantgerichtheid en klanttevredenheid

Eno geeft op verschillende manieren invulling aan klantgericht denken en handelen. Onze bedrijfscultuur kenmerkt zich door een persoonlijke en informele benadering van medewerkers en klanten, binnen de formele kaders die voortvloeien uit wet- en regelgeving.

Deze kenmerken uiten zich bijvoorbeeld in het feit dat klanten ons kantoor kunnen bezoeken om hun vragen te stellen aan één van onze klantenservicemedewerkers.

In de uitkomsten van het jaarlijkse NPS-onderzoek – dat klantloyaliteit meet - lieten zowel ons label ZorgDirect als Salland Zorgverzekeringen in 2017 een stijging zien. Voor HollandZorg maakte Eno geen gebruik van het NPS-onderzoek.

Het afgelopen jaar startte Eno met het meten van klanttevredenheid over haar e-mailafhandeling. De ambitie is om in 2018 een stap verder te gaan door de NPS-methode te gaan gebruiken en ook de klantervaring met telefonische afhandeling te gaan meten.

Jaarlijks doet de NZa onderzoek naar telefonische informatieverstrekking aan klanten. In het overstapeseizoen 2016/2017 eindigde Eno met een juiste beantwoording van 98 procent, op de derde plaats van de 31 onderzochte risicodragers. In het overstapeseizoen 2017/2018 onderzocht de NZa alleen de risicodragers die eerder een onvoldoende score behaalden. Eno is daarom niet meegenomen in het meest recente onderzoek.

Risicoprofiel

Premieontwikkeling

Eno richt zich bij haar premievaststelling op een duurzaam financieel gezond beleid en zo stabiel mogelijke premieontwikkeling voor de toekomst. Door eenmalige meevallers, een goede solvabiliteitspositie en goede zorginkoop in de regio, koos Eno er het afgelopen jaar voor om de nominale premies voor de basisverzekering 2018 voor al haar labels te verlagen.

Voor het kernlabel, Salland Zorgverzekeringen, schafte Eno de collectiviteitskorting op de basisverzekering af. Al langer was de wens om de collectiviteitskorting voor het kernlabel Salland, af te schaffen. Hoewel iedereen gebruik kon maken

van de korting, deed niet iedereen dit. De gunstige financiële positie van Eno bood de mogelijkheid om de korting op de basisverzekering van Salland Zorgverzekeringen af te schaffen en tegelijkertijd de premie te verlagen, zodat alle verzekerden erop vooruit gingen.

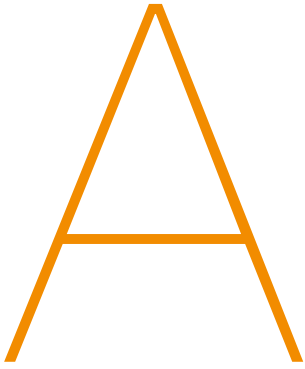
Productkeuzes en ontwikkeling verzekerdenaantallen

Bij de herbevestiging van haar strategie in 2016, koos Eno voor de regio Salland als kernregio en voor het Salland Zorgverzekeringen als kernlabel. Om deze keuze te kunnen realiseren is een gemiddeld gezonde en evenwichtige verzekerdenportefeuille nodig. Hiervoor is een bredere portefeuille nodig met meerdere, ondersteunende labels. Het voeren van meerdere labels is daarom geen doel op zich, maar het middel om de dominante positie van het label Salland Zorgverzekeringen te kunnen realiseren.

Waardering voor solvabiliteitsdoeleinden en Kapitaalbeheer

Eno is wettelijk verplicht reserves (eigen vermogen) aan te houden om eventuele financiële tegenslagen op te vangen. De verzekerden groei betekende ook een directe stijging van de kapitaal eis. Eno hield echter rekening met dit groeiscenario en anticepeerde hierop zodat zij ook in 2018 aan de solvabiliteitseisen kan blijven voldoen. De solvabiliteit voor Coöperatie Eno laat een lichte stijging zien van 169,0% naar 169,2%. Coöperatie Eno U.A. streeft naar een interne norm van 132,5%. Via de ORSA (Own Risk & Solvency Assessment) hebben we vastgesteld dat de buffers genoeg zijn binnen ons risicoprofiel en risicobereidheid.

Het resultaat 2017 is vastgesteld op een verlies van € 1,6 miljoen (2016: € 17,0 miljoen positief). De belangrijkste reden van het negatieve resultaat 2017 is het vormen van een premietekortvoorziening voor het jaar 2018. Onze reserves worden ingezet om de premie stabiel te houden en geld terug te geven aan onze klanten.

Activiteiten en prestaties

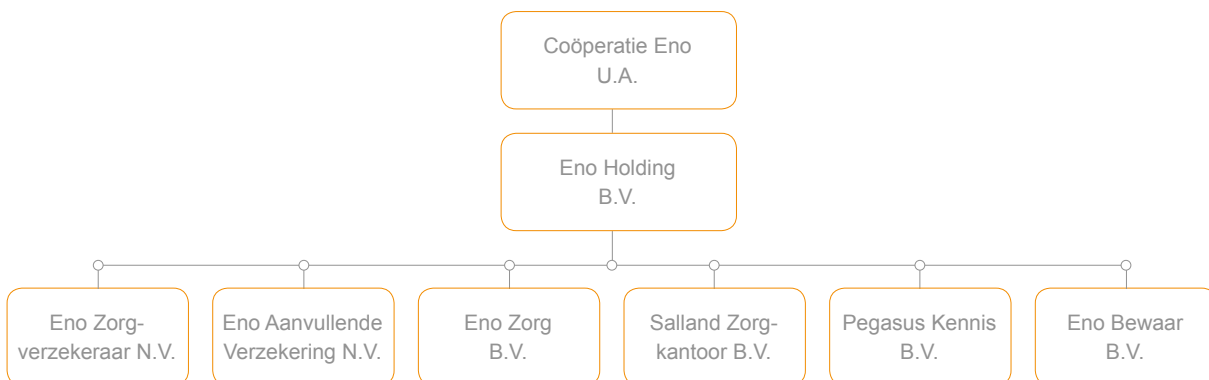
A.1 Activiteiten

A.1.1 Algemene informatie

Juridische structuur

Coöperatie Eno U.A. te Deventer op de Munsterstraat 7 maakt deel uit van de groep Eno. Van deze groep maakt naast Coöperatie Eno Zorgverzekeraar N.V., Coöperatie Eno U.A., Eno Holding B.V., Eno Aanvullende Verzekeringen N.V., Salland Zorgkantoor B.V., Eno Zorg B.V., Eno Bewaar B.V. en Pegasus Kennis B.V. deel uit van deze groep.

De structuur is in onderstaand organogram weergegeven. Stichting RegiZorg is niet opgenomen in het organogram aangezien het geen onderdeel uit maakt van de juridische entiteiten structuur van Eno.

Figuur 1: Organogram Eno

Aan het hoofd van de groep staat de Coöperatie Eno U.A. De coöperatie heeft een dochtermaatschappij Eno Holding B.V. Deze vennootschap houdt alle aandelen van de werkmaatschappijen en is ook bestuurder van de werkmaatschappijen.

In Eno Zorgverzekeraar N.V. zijn de zorgverzekeringsactiviteiten ondergebracht. De activiteiten van het zorgkantoor zijn ondergebracht in Salland Zorgkantoor B.V. De activiteiten van de aanvullende verzekeringen worden uitgevoerd in Eno Aanvullende Verzekeringen N.V. Eno Zorgverzekeraar N.V. werkte in 2017 met 3 labels. Dat zijn de labels Salland, HollandZorg, en Zorgdirect. Het label Salland is het merk dat

zich primair richt op verzekerden in de regio Salland. Het label HollandZorg richt zich primair op buitenlandse flexwerkers die voor korte tijd in Nederland verblijven. Het label Zorgdirect is het merk dat zich primair richt op alle verzekerden in Nederland.

De groep Eno wordt bestuurd door de Raad van Bestuur van de Coöperatie Eno. Op de groep wordt toezicht gehouden door de Raad van Commissarissen.

De Raad van Bestuur en de Raad van Commissarissen leggen verantwoording af aan de ledenraad van de Coöperatie Eno.

Naam	Statutaire zetel	Aandeel in geplaatst kapitaal
Eno Holding B.V.	Deventer	100%
Eno Zorgverzekeraar N.V.	Deventer	100%
Eno Aanvullende verzekeringen N.V.	Deventer	100%
Eno Bewaar B.V.	Deventer	100%
Salland Zorgkantoor B.V.	Deventer	100%
Eno Zorg B.V.	Deventer	100%
Pegasus Kennis B.V.	Deventer	100%

Figuur 2: Overzicht deelnemingen Eno.

Activiteiten, doelstelling en beleid

De coöperatie heeft tot doelstelling om de belangen van haar leden te behartigen op het gebied van zorgverzekeringen.

Binnen de groep is Eno Zorgverzekeraar N.V. de zorgverzekeraar die valt onder de bepalingen van de Zorgverzekeringswet. Een aanzienlijk deel van deze activiteiten wordt uitgevoerd in de regio Salland.

Eno Aanvullende Verzekeringen N.V. voert de aanvullende verzekering uit, alleen voor verzekerden van Eno Zorgverzekeraar N.V. De aanvullende verzekering sluit aan op de verplichte verzekering van de Zorgverzekeringswet en omvat vergoedingen die niet zijn opgenomen in de basisverzekering. De belangrijkste vergoedingen binnen de aanvullende verzekering zijn: tandheelkundige hulp, fysiotherapie, hulpmiddelen, alternatieve geneeswijze en buitenlanddekking.

De Wlz-uitvoerder heeft een concessie onder Salland Zorgkantoor B.V., daaronder voeren we Zorgkantoor Midden IJssel voor alle inwoners van Midden IJssel. De activiteiten van Zorgkantoor Midden IJssel zijn opgenomen in Salland Zorgkantoor B.V.

Eno Zorg B.V. voert activiteiten uit in de rol van intermediair. In deze rol worden reisverzekeringen verkocht. Voor reisverzekeringen treedt Allianz Global Assistance (voorheen Mondial Assistance) op als risicodragers.

Eno Bewaar B.V. is de houder van de Eno beleggingspool. In deze vennootschap is een beleggingspool opgericht waarmee Eno Zorgverzekeraar N.V. met Eno Aanvullende Verzekeringen N.V. voor gezamenlijke rekening belegt.

Pegasus Kennis B.V. is de consultancytak van Eno. In deze vennootschap worden consultancy-activiteiten uitgevoerd op het gebied van implementatie van samenwerkingen tussen gemeenten en zorgverzekeraars.

De doelstelling van Coöperatie Eno U.A. is het uitoefenen van het ziektekostenverzekeringsbedrijf op het gebied van ziektekosten, het aanbieden en uitvoeren van zorgverzekeringen als bedoeld in de Zorgverzekeringswet, het verrichten van andere activiteiten op het gebied van de gezondheidszorg in het algemeen, alsmede bevordering van de volksgezondheid.

Daarnaast is de doelstelling van Coöperatie Eno U.A. om zoveel mogelijk klanten gebruik te laten maken van de aanvullende dekking op de basisverzekering en commerciële producten te ontwikkelen die voldoen aan de vraag van onze klanten. Om hieraan te kunnen voldoen worden voortdurend nieuwe pakketten ontwikkeld en bestaande pakketten aangepast. Deze pakketten worden zowel met individuele klanten als met collectiviteiten gesloten.

Deze doelstellingen worden binnen Eno vertaald naar specifiek beleid voor de verschillende afdelingen. Van belang is dat iedere medewerker van Eno zijn of haar bijdrage levert om onze doelstellingen te realiseren. De vennootschap heeft geen winstoogmerk.

A.1.4 Trends en factoren

Strategische risico's

Jaarlijks worden de strategische risico's bepaald door middel van workshops. Strategische risico's zijn risico's die een belemmering vormen voor het realiseren van de strategie van Eno en van invloed zijn op de lange termijn doelstellingen. Deze strategische risico's hebben vaak een externe oorsprong. De voornaamste geïdentificeerde risico's die in het boekjaar van 2017 een belangrijke impact op Eno hebben gehad zijn druk van toenemende wet- en regelgeving, wijzigingen in het risicovereveningssysteem en toenemende zorgkosten.

1. Druk van toenemende wet- en regelgeving

Eno opereert in een branche die onderhevig is aan toenemende wet- en regelgeving die vanuit wetgever en verschillende toezichthoudende instanties op Eno afkomt. Het aantoonbaar blijven voldoen aan wet- en regelgeving en veranderende normenkaders vanuit de toezichthouder legt een zekere druk op de organisatie. Eno beheerst dit risico door continu de politieke besluitvorming en de daarmee samenhangende wijzigingen in wet- en regelgeving nauwgezet te volgen en haar beleid en organisatie daarop tijdig aan te passen.

2. Wijzigingen in het risicovereveningssysteem

Een van de pijlers van de financiering van het Nederlandse zorgstelsel is het risicovereveningssysteem. Het systeem is onderhevig aan wijzigingen, waarbij politieke invloeden zichtbaar aanwezig zijn. Dit brengt voor Eno onzekerheden met zich mee, die worden beheerst door in ZN en VRZ verband de politieke besluitvorming proactief te volgen, en actief de discussie te zoeken met betrekking tot eventuele aanpassingen. Daarnaast analyseert Eno de effecten van eventuele aanpassingen in het risicovereveningssysteem door middel van gevoeligheidsanalyses in de zogeheten Own Risk and Solvency Assessment (ORSA). Zo zijn in de ORSA van 2017 de effecten doorgerekend van het kenmerk "Gezonde Verzekerde", welke in 2018 in het risicovereveningssysteem geïntroduceerd wordt. De uitkomsten van de ORSA laten zien dat een dergelijke wijziging op label niveau impact heeft op de financiële resultaten, maar dat dit effect op totaal niveau nivelleert.

3. Toenemende zorgkosten

Dit risico betreft een onvoorziene afwijking in de eigen zorgkostenraming, waardoor de zorgpremies onvoldoende dekking zijn om de gemaakte kosten te compenseren. Eno beheerst dit risico door gevoeligheidsanalyses toe te passen op de begroting door middel van een ORSA. In 2017 is de risicomitigatie op het zorgkostenbudget afgenomen door de volledig afgebouwde ex-post correcties. Een van de risico's die dit boekjaar een belangrijke impact heeft op het risicoprofiel van Eno is de ontvlechting van de zorginkoopcombinatie Multizorg. Eno heeft naar aanleiding van deze ontvlechting besloten om wel gezamenlijk zorg in te blijven kopen met Zorg en Zekerheid en ONVZ, onder het label VRZ Zorginkoop. Deze nieuwe samenwerking moet in 2018 nog verder vorm krijgen. Daarnaast ziet Eno een toenemend risico dat de uitgaven aan niet-gecontracteerde zorg zullen gaan stijgen, in lijn met de landelijke trend.

Juridische of toezichtkwesties

Eno werkte er ook in 2017 aan om continu te voldoen aan de toezichteisen van de verschillende toezichthouders, zoals de NZa, DNB en ACM. Deze eisen variëren van het voldoen aan de zorgplicht en controle op gepast gebruik van zorg tot eisen op het gebied van risicomanagement, governance en informatieverstrekking aan klanten. In 2017 was er geen sprake van significante toezichtkwesties.

A.2 Prestaties op het gebied van verzekering

Uit de balans blijkt dat Coöperatie Eno U.A. ultimo het boekjaar voldoet aan de geldende solvabiliteitseisen. Coöperatie Eno U.A. heeft ultimo 2017 een eigen vermogen van € 76,9 miljoen (2016: € 78,6 miljoen). In 2017 is een negatief resultaat behaald van € 1,6 miljoen (2016: € 17,0 miljoen positief). Ultimo boekjaar zijn de liquiditeiten en de kasstromen zodanig dat zelfstandig in ruime mate in de financieringsbehoefte kan worden voorzien.

Winst en verlies 2017

(x 1.000)	2017	2016
Technische rekening	-1.440	16.981
Niet technische rekening	-135	58
Overige	-49	-6
Resultaat niet technische rekening	-1.624	17.033

Tabel 3: Vergelijking resultaat Coöperatie Eno U.A. 2017 - 2016

Coöperatie Eno U.A. heeft de boekperiode 2017 afgesloten met een negatief resultaat van € 1,6 miljoen (2016: € 17,0 miljoen positief). Ten opzichte van 2016 is het resultaat met € 18,7 miljoen gedaald. In het technisch resultaat is een beleggingsresultaat van € 0,1 miljoen (2016: 0,1 miljoen) opgenomen. Het totale beleggingsresultaat is € 0,1 miljoen negatief (2016: € 0,0 miljoen).

A.2.1 Winst- en verliesrekening

De resultaten uit de verzekeringsactiviteiten onder BW2 zijn als volgt samengesteld:

Winst en verlies 2017

(x 1.000)	2017	2016
Verdiende premies eigen rekening en bijdragen	296.337	305.810
Toegerekende opbrengst uit beleggingen	-63	-100
Overige technische baten eigen rekening	34	39
Schaden eigen rekening	271.826	265.438
Bedrijfskosten	25.922	23.330
Resultaat niet technische rekening	-1.440	16.981

Tabel 4: Vergelijking technisch resultaat Coöperatie Eno U.A. 2017 en 2016

A.2.2 Bruto premie

In tabel 4 is de opbouw van de winst- en verliesrekening terug te vinden. In de winst- en verliesrekening zijn naast verdiende premies, ook schade eigen rekening terug te vinden en beheerskosten.

A.2.3 Toelichting op inkomsten en uitgaven

Inkomsten

Naast de bruto premies, zoals hierboven beschreven ontvangt een zorgverzekeraar ook premies uit het vereveningsfonds.

Premies eigen rekening en bijdragen vereveningsfonds

Coöperatie Eno N.V. maakt voor zijn periodeafsluiting een zo goed mogelijke schatting van de vereveningsbijdragen van het Zorginstituut Nederland. In deze schatting zijn ook alle geschatte te verrekenen bedragen begrepen uit hoofde van ex-post compensatiemechanismen. Bij het opstellen van de statutaire balans en resultatenrekening moet derhalve gewerkt worden met schattingen van de bijdragen betrekking hebbend op vooral de kosten ziekenhuis- en GGZ-zorg, waaronder de splitsing in vaste kosten, variabele kosten en

de effecten van nacalculaties.

Onder de bijdragen vereveningsfonds is tevens begrepen de bijstelling van de schattingen over voorgaande jaren.

Daarnaast bestaan de bijdragen Zorginstituut Nederland uit de Wlz voor beheerskosten, rechtstreeks betaalde kosten van Wlz-verstrekkingen en subsidies. De subsidies worden verantwoord op basis van beschikkingen van het Zorginstituut Nederland. Voor geconstateerde fouten en/of fraude zijn geen correcties gemaakt naar vorderingen op PGB houders, omdat de inschatting niet betrouwbaar te maken is en de impact is op de winst- en verliesrekening nihil is (niet inbare vorderingen op PGB houders kunnen verhaald worden op het Zorginstituut Nederland indien de processen op orde zijn).

Toegerekende beleggingsopbrengsten

Dit betreft de opbrengst uit beleggingen. Deze worden volledig toegerekend aan de technische en niet-technische rekening. De toerekening geschiedt op basis van een verhouding tussen het eigen vermogen en het balanstotaal ultimo 2017.

Uitgaven

Als gevolg van de DBC-systematiek is de hoogte van de post medische zorg in ziekenhuizen en GGZ-instellingen met onzekerheid omgeven. Door het karakter van de contracten met de ziekenhuizen worden deze onzekerheden voor een belangrijk deel weggenomen. Bij het opmaken van de balans en resultatenrekening is gebruik gemaakt van schattingen omdat een deel van de totale jaarlast nog niet gedeclareerd is.

Als gevolg van de overheveling van PGB-verstrekingen naar onder meer de Zorgverzekeringswet en de daarmee samenhangende overgangsprikelen, is de rechtmatigheid van die verstrekingen niet altijd met zekerheid vast te stellen. Het Ministerie van VWS heeft deze onzekerheden onder voorwaarden als onvermijdelijk bestempeld en aangegeven dat de zorgverzekeraars hiervoor zullen worden gecompenseerd.

Het financieel risico wordt vervolgens substantieel gemitigeerd als gevolg van de contracteringsbepalingen, plafonafspraken, lump sum afspraken en het risicovereveningssysteem.

Bedrijfskosten

Gedurende het boekjaar had de vennootschap gemiddeld 199 (fte) werknemers in dienst (2016: 186 fte). Alle werknemers waren werkzaam in Nederland.

Van de 199 fte werknemers verrichten 100 fte directe activiteiten voor de zorgverzekeraar. De overige (99 fte) verrichten ondersteunende activiteiten bij de overige entiteiten.

A.3 Prestaties op het gebied van belegging

De resultaten uit de beleggingsactiviteiten zijn als volgt samengesteld:

Winst en verlies 2017

(x 1.000)	2017	2016
Opbrengst uit beleggingen	-145	156
Niet gerealiseerde winst op beleggingen	234	171
Beleggingslasten	-287	-369
Toegerekende opbrengsten	63	100
Resultaat niet technische rekening	-135	58

Tabel 5: Vergelijking beleggingsresultaat Coöperatie Eno U.A. 2017 en 2016

In het beleggingsstatuut staan de kaders beschreven waarbinnen de Raad van Bestuur het mandaat heeft om te handelen. Eno voert een behoudend beleggingsbeleid. Eén van de beleggingscriteria betreft duurzaamheid. Risicovolle c.q. speculatieve beleggingen worden vermeden. Er werd belegd in aandelen, obligaties en liquiditeiten. Eno houdt conform haar beleid geen derivaten aan.

A.4 Prestaties op overig gebied

Uit overige prestaties is een resultaat ad € 49.000 negatief gerealiseerd. Gezien de geringe financiële omvang hiervan, is hiervoor geen verdere specifieke uitwerking opgenomen.

A.5 Overige informatie

De voorgaande paragrafen geven een overzicht van de activiteiten betreffende het resultaat weer. Er is geen sprake van overige informatie die in dit hoofdstuk aanvullend uiteenzet hoeft te worden.

B

Besturingssysteem

B.1 Algemene informatie over besturingssysteem

B.1.1 Organisatiestructuur

Coöperatie Eno U.A. kent drie statutaire organen: de ledenraad, de Raad van Commissarissen en de Raad van Bestuur.

Ledenraad

De Ledenraad bestaat uit 21 personen. De leden worden via communicatiekanalen van Eno geworven. Een selectiecommissie, bestaande uit de voorzitter van de Raad van Commissarissen, één of meer leden van de Ledenraad en een ondersteunend medewerker uit de organisatie, kiest de kandidaten uit die worden voorgedragen voor verkiezing. Indien na publicatie in een landelijk dagblad tegenkandidaten worden gesteld vindt een verkiezing plaats. Zijn er geen tegenkandidaten dan worden de kandidaten direct benoemd als lid van de Ledenraad.

Op 1 januari 2017 waren er nog twee vacatures in de Ledenraad. In 2017 heeft één lid haar lidmaatschap beëindigd voor het verstrijken van de zittingstermijn, hebben vier leden het einde van de zittingstermijn bereikt, zonder de mogelijkheid zich herkiesbaar te stellen en hebben drie leden het einde van de zittingstermijn bereikt, met de mogelijkheid zich herkiesbaar te stellen. In de decembervergadering zijn drie leden herbenoemd en zijn vijf nieuwe leden benoemd. Daarmee zijn er per 1 januari 2018 nog twee vacatures in de Ledenraad.

Vanuit hun informele rol heeft de Ledenraad zich verder verdiept en is in gesprek geweest met Bestuur en medewerkers in de organisatie over het zorginkoopbeleid en de resultaten van de zorginkoop, de regiovisie van het Zorgkantoor, de ontwikkeling van de proposities, de campagne en de campagne-resultaten, en de klanttevredenheid en heeft de Ledenraad een actieve bijdrage geleverd aan de presentatie van het jaarverslag 2016.

Raad van Commissarissen

De Raad van Commissarissen houdt toezicht op het beleid van de raad van bestuur en op de algemene gang van zaken

in de coöperatie en de met haar verbonden bedrijven. Verder vervult de Raad van Commissarissen de werkgeversrol en staat het bestuur met raad ter zijde.

Om de taken goed te kunnen vervullen is de Raad van Commissarissen met zes personen breed samengesteld. Bij aanvang 2017 bestond de Raad van Commissarissen uit zes personen en waren er geen vacatures. Mevrouw Teunis is in de decembervergadering 2016 van de Ledenraad per 1 januari 2017 tot commissaris bij Eno benoemd. In de maartvergadering 2017 is mevrouw Teunis tevens tot vicevoorzitter van de Raad van Commissarissen benoemd. Overeenkomstig de reguliere statutaire benoemingstermijn is de zittingsperiode van mevrouw Stellema en de heer Arnold per 31 december 2017 geëindigd. Zij zijn door de Ledenraad voor een nieuwe, volledige zittingstermijn van drie jaar herbenoemd.

De commissarissen van Eno hebben gezamenlijk breed perspectief op en kennis van verzekeringen, zorg, financiën, risicobeheer, ict, sociaal-politieke en juridische zaken alsmede het besturen van organisaties. Maatschappelijke ontwikkelingen worden op de voet gevolgd. De opinievorming komt tot stand op basis van onafhankelijkheid en een kritische houding. Om aan de toezichhoudende taak verdieping te geven zijn binnen de Raad van Commissarissen twee commissies samengesteld:

- het Audit & Risk Committee. Deze richt zich op de activiteiten, verslaglegging en beheersing van de financiële en operationele risico's, die uit de bedrijfsvoering voortvloeien. De externe accountant, de Compliance & Risk Officer en de manager Interne Audit Dienst zijn directe gesprekspartners in de vergaderingen van het Audit & Risk Committee.
- de remuneratiecommissie. Deze houdt zich bezig met de eventuele (her)benoemingen, de functionerings- en beoordelingsgesprekken en het beloningsbeleid van de leden van de Raad van Bestuur.

Beide commissies adviseren de Raad van Commissarissen. Besluitvorming vindt in de plenaire vergadering van de Raad van Commissarissen plaats.

De Raad van Commissarissen werkt volgens de governance principes en regelingen, zoals die door de brancheorganisatie voor zorgverzekeraars zijn vastgelegd en onderschrijft de principes en de wenselijkheid van transparantie in bestuur, het toezicht en het afleggen van verantwoordelijkheid daarover aan belanghebbenden.

Daarnaast woont een afvaardiging van de Raad van Commissaris één of meer bijeenkomsten van de overlegvergaderingen van de ondernemingsraad met de bestuurder bij. Ook is de Raad van Commissarissen aanwezig bij alle (vier) formele vergaderingen van de Ledenraad en zit de voorzitter van de Raad van Commissarissen de vergadering van de Ledenraad voor.

Raad van Bestuur

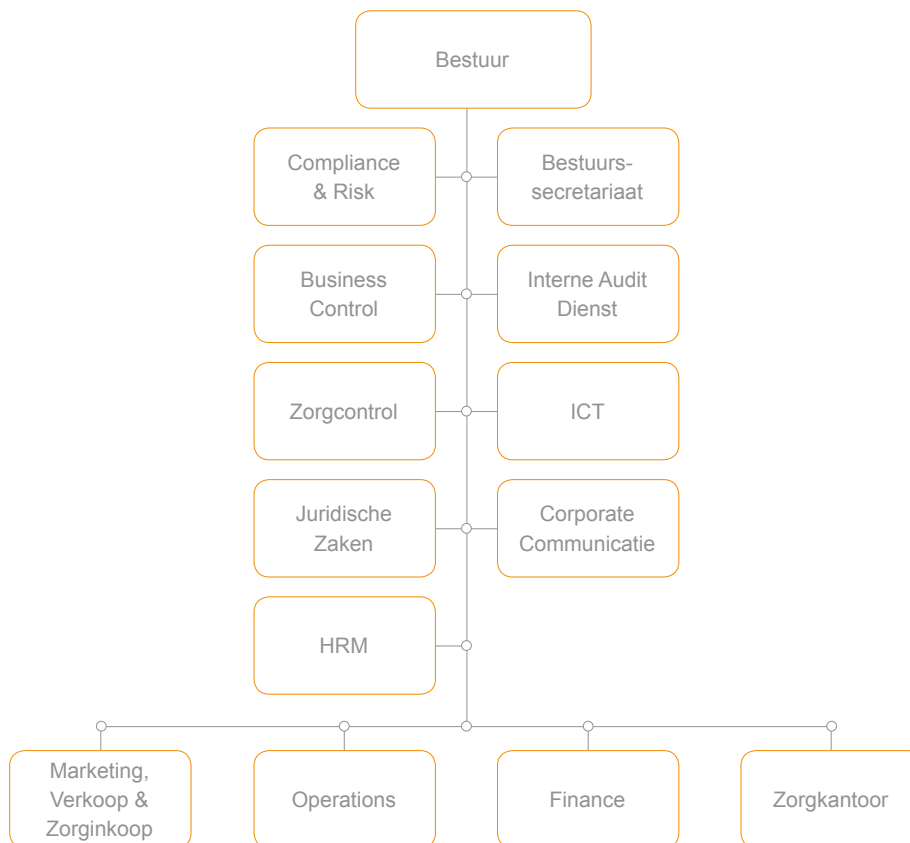
De Raad van Bestuur bestaat uit twee personen en is verantwoordelijk voor de vaststelling en uitvoering van het algemene beleid van de coöperatie en daarmee van Eno Zorgverzekeraar N.V. en Eno Aanvullende Verzekeringen N.V. Daarbij staat voorop de actualisatie, bewaking en uiteraard de realisatie van de bedrijfsdoelstellingen. De raad van bestuur beheert daarnaast het vermogen en besluit over belangrijke investeringen.

Het bestuur heeft gekozen voor een overleg- en beslisstructuur in de vorm van een management team (MT). Dit MT bestaat uit acht directeuren en managers, die samen alle afdelingsclusters van Eno coöperatie (incl. Zorgkantoor Midden IJssel) vertegenwoordigen. De manager IAD neemt een bijzondere positie in; hij heeft een zogenaamde 'open stoel'-positie. Dit geldt ook voor de Compliance Officer, die echter vanuit zijn tweede functie als manager Zorgcontrol wel een reguliere plek inneemt.

Het MT neemt gezamenlijk besluiten over de meeste onderwerpen die de besturing van de organisatie betreffen, tenzij een formeel/afzonderlijk bestuursbesluit opportuun is.

De taken van de Raad van Bestuur zijn onderverdeeld in aandachtsgebieden voor ieder van de twee afzonderlijke leden. De Raad van Bestuur werkt op basis van een bestuursreglement en legt verantwoording af aan de ledenraad en aan de raad van commissarissen.

Er is sprake van voldoende evenwicht in besluitvorming, deskundigheid en kritisch evaluerend vermogen. In het 'reglement van het bestuur' staan eisen aan de samenstelling, deskundigheid en taken omschreven. Onder het bestuur opereren diverse afdelingen. Deze zijn hieronder schematisch weergegeven:

Figuur 6: Organisatiestructuur Eno

Audit- & Risk Commissies

De Audit & Risk commissie richt zich op de activiteiten, verslaglegging en beheersing van de financiële en operationele risico's, die uit de bedrijfsvoering voortvloeien. De externe accountant, de Compliance Officer en de manager Interne Audit Dienst zijn directe gesprekspartners in de vergaderingen van het Audit & Risk Committee.

Remuneratiecommissie

De Remuneratiecommissie houdt zich bezig met de functionerings- en beoordelingsgesprekken en het beloningsbeleid van het Bestuur.

Three lines of defense

Binnen het raamwerk voor risicomanagement onderscheidt Eno verschillende verdedigingslijnes. Daarmee wil Eno een sterke cultuur van risicobewustzijn binnen de organisatie bevorderen.

1. De afdelingsmanagers vormen de eerste verdedigingslinie. Zij zijn in de eerste plaats verantwoordelijk voor het managen van risico's binnen de reguliere bedrijfsvoering. Dagelijks voeren ze werkzaamheden uit waarmee ze risico's beheersen en/of accepteren.
2. De tweede linie omvat de ondersteunende activiteiten, zoals Risk & Compliance. Deze activiteit houdt zich bezig met coördineren en ontwikkelen van beleid en de controle op naleving van wettelijke regels en intern beleid.
3. De derde linie ligt bij de afdeling Interne audit die rapporteert over de effectiviteit van de interne beheersing. Deze afdeling is geen onderdeel van het primaire proces en kan daardoor het risicomanagement onafhankelijk beoordelen. Buiten onze organisatie kunnen de externe accountant en toezichthouder ook een signaleringsfunctie vervullen.

Sleutelfuncties

Vanuit governance perspectief kent Eno de volgende sleutelfuncties:

- Risicomanagement functie
- Compliance functie
- Interne audit functie
- Actuariële functie

Een 'functie' wordt niet per se gelijk gesteld met een organisatorische afdeling of een persoon. De Risicomanagement- en Compliance functie wordt uitgevoerd door de Risk en Compliance Officer. De Interne audit functie wordt uitgevoerd door de afdeling Interne Audit. De actuariële functie heeft Eno uitbesteed aan een externe partij.

Risicomanagementfunctie

De Risk Officer voert de risicomanagementfunctie uit en valt onder verantwoordelijkheid van de algemeen directeur. De

Risk Officer is verantwoordelijk voor:

- Het ontwikkelen van het risicomanagement beleid en zorg dragen voor een adequate implementatie hiervan binnen Eno;
- Pro-actief identificeren van interne en externe risico's en het vaststellen van de kans en impact van deze risico's voor Eno.
- Vaststellen van de kritische risico indicatoren en risico toleranties.
- Het ondersteunen van de eerste lijn bij het beheersen van de risico's en het opzetten van interne beheersmaatregelen.
- Het vormen van een oordeel over de wijze waarop de key risks worden gemanaged binnen Eno
- Toezicht houden dat de verschillende soorten risico's worden gemanaged op zowel het niveau van Eno als op afdelingsniveau conform bestaand Eno beleid en procedures;
- Het coördineren van het samenstellen van de verschillende risicorapportages uit de business units en afdelingen, om te komen tot een geconsolideerde rapportage aan de Directie en Raad van Commissarissen.

Compliance functie

De compliance functie wordt uitgevoerd door de Compliance Officer. De compliance functie is verantwoordelijk voor:

- Het zorgdragen dat de Eno voldoet aan de op haar van toepassing zijnde wet- en regelgeving, waaronder Wft, Solvency II en Code Verzekeraars.
- Is pro actief in het volgen van relevante ontwikkelingen in het vakgebied en het onderzoeken van de implicaties en consequenties van ontwikkelingen op de bedrijfsvoering en het integriteitbeleid van Eno.
- Identificeert en analyseert compliance risico's
- Analyseert en rapporteert overtredingen op het gebied van Compliance.
- Stelt interne richtlijnen en procedures op, op basis van de uitgevoerde risicoanalyse.
- Rapporteert (gevraagd en ongevraagd) aan de directie en meldt incidenten, indien vereist ook aan externe toezichthouders, zoals de DNB en AFM.
- Heeft een directe rapportagelijne naar de Raad van Commissarissen.
- Formuleert het monitoren van naleving van wet- en regelgeving i.s.m. een auditor/auditafdeling.
- Neemt initiatieven om de awareness van integriteit en compliance binnen de organisatie te vergroten, o.a. door gebruik van de reguliere communicatiemiddelen en het geven van voorlichting.

Actuariële functie

De actuariële functie wordt bij Eno uitgevoerd door een externe partij (triple A) en is verantwoordelijk voor:

- Bepalen (marktwaarde van) bruto en netto technische voorzieningen (per kwartaal) voor te betalen schade, niet-verdiende premie en IBNR
- Advies omtrent toereikendheid technische voorzieningen
- Toetsing van premie niveaus en mate van toereikendheid
- Analyse van ontwikkeling premies, schades, kosten en voorzieningen
- Bepalen solvabiliteitsratio (per jaar)
- Bepalen SCR, MCR en aanwezige solvabiliteit
- Beoordeling uitkomsten ORSA
- Advies omtrent asset en liability management
- Advies omtrent de impact van veranderende omgeving en portefeuille
- Bijwonen van meetings (directie, RvC, accountant, DNB, etc.) op verzoek

Interne audit functie

Het hoofd en de medewerkers van de interne auditfunctie zijn verantwoordelijk voor:

- Het ontwikkelen van een flexibel audit jaarplan, gebruikmakend van een passende, op risico inschatting gebaseerde methodologie, inclusief specifieke risico's en zorgpunten over interne beheersing die door het management naar voren zijn gebracht, en het voorleggen van dat plan aan de auditcommissie ter beoordeling en goedkeuring;
- Het uitvoeren van het auditjaarplan, zoals goedgekeurd, inclusief en voor zover van toepassing, het uitvoeren van specifieke taken of projecten op verzoek van het management of het Audit Committee;
- Het doorlopend beschikken over een team van auditors, met voldoende kennis, vaardigheden, ervaring en opleiding om aan de eisen van dit charter te voldoen;
- Het opzetten van een kwaliteitsprogramma, waarmee het hoofd van de interne auditfunctie de goede uitvoering van de internal audits borgt;
- Het uitvoeren van adviesopdrachten, naast de reguliere internal audits, om het management te ondersteunen bij het behalen van haar doelstellingen;
- Het verstrekken van periodieke rapportages aan het Audit Committee en het management, waarin de resultaten van auditactiviteiten worden samengevat;
- Het informeren van het Audit Committee over nieuwe trends en best practices op het gebied van internal audit;
- Het verstrekken van een overzicht van belangrijke meetbare doelstellingen en de realisering daarvan aan het Audit Committee;
- Het assisteren bij onderzoeken van belangrijke vermoedens van fraude binnen de organisatie, en het informeren van het management en het Audit Committee over de resultaten hiervan;

- Het in acht nemen van de reikwijdte van de activiteiten van externe accountants en toezichthouders, indien van toepassing, om een optimale auditdekking tegen redelijke totale kosten te bereiken.

Adequaatheid governancestelsel

Eno heeft alle risico categorieën en wettelijk vereisten opgenomen binnen het risico management. De methodologieën en risico's binnen het risicomangement zijn up-to-date. Daarnaast beoordeeld het bestuur en management de adequaatheid van het governancestelsel periodiek op basis van diverse rapportages. Het governancestelsel is daarnaast uitgewerkt in een charter. Daarbij zijn de sleutelfuncties uitgewerkt en voldoen zij aan wettelijke eisen.

De afdeling Interne audit dienst (IAD) toetst de adequaatheid en doeltreffendheid van de interne beheersing en andere onderdelen van het governancestelsel.

De interne auditfunctie ondersteunt de Raad van Bestuur, het management en de Audit- en Riskcommissie in het beoordelen en verstevigen van de effectiviteit en adequaatheid van de interne risicobeheersing- en controlesystemen. De onderzoeken van Interne audit zijn gericht op de belangrijkste risico's van Eno. Hiertoe stelt de IAD een op een risicoanalyse gebaseerd 3-jaarlijks auditplan op.

De IAD rapporteert objectief en onafhankelijk van operationele functies aan de Raad van Bestuur. De IAD heeft ook een rechtstreekse rapportagelijnen en escalatiemogelijkheid naar de Audit- en Riskcommissie en daarmee naar de Raad van Commissarissen.

B.1.2 Beloningsbeleid

Wet beloningsbeleid financiële ondernemingen

Vanaf 1 januari 2015 is voor financiële ondernemingen de 'Wet beloningsbeleid financiële ondernemingen' (Wbfo) van toepassing. De Wbfo geldt voor iedereen die werkt onder verantwoordelijkheid van Nederlandse financiële ondernemingen, dochters van Nederlandse financiële ondernemingen en ondernemingen die tot een groep met een moeder in Nederland behoren, waarbij die groep hoofdzakelijk actief is in de financiële sector. Ook Eno valt onder deze wetgeving.

B.2 Deskundigheids- en betrouwbaarheidsvereisten

B.2.1 Fit & Proper Policy / Deskundigheids- en betrouwbaarheidsbeleid

Iedere medewerker die in dienst komt van Eno wordt gescreend voordat hij start met zijn werkzaamheden. Deze screening valt uiteen in drie soorten van screening:

1. Identificatie en verificatie
2. Integriteitsscreening
3. Vakbekwaamheid en/of geschiktheidsscreening

Naast pre-employmentscreening (onderzoek voordat de medewerker in dienst komt) kent Eno per 1-1-2018 ook de in-employmentscreening. Dit onderzoek vindt periodiek plaats bij medewerkers die in dienst zijn en heeft ten doel om vast te stellen dat zich geen (recente) integriteitsissues hebben voorgedaan en zal in 2018 verder worden geïmplementeerd. Screening van medewerkers van Eno wordt uitgevoerd onder verantwoordelijkheid van de Compliance & Risk Officer.

Identificatie en verificatie zijn voor iedere medewerker identiek. Dat is anders bij integriteits- en geschiktheidsscreening. Deze onderzoeken worden afgestemd op het functie(niveau) van de medewerker en het soort van informatie dat hierbij ter inzage komt. Binnen Eno is de screeningsmethodiek ingericht op de doelgroepen:

1. De basisscreening die voor iedere medewerker geldt;
2. Screening van medewerkers met een integriteitsgevoelige functie;
3. Screening van leden van het Managementteam;
4. Screening van leden van de Raad van Bestuur en de Raad van Commissarissen.

B.2.2 Gedragslijnen en processen

Integriteit

Om vast te stellen dat de (interne en externe) medewerkers niet betrokken zijn geweest bij incidenten die de integriteit van Eno kunnen schaden worden bij het aangaan van de overeenkomst de volgende documenten opgevraagd, ter ondertekening aangeboden en gecontroleerd:

1. Verklaring Omtrent Gedrag (VOG)

De Verklaring Omtrent Gedrag toont aan dat een medewerker niet betrokken is geweest bij geregistreerde voorvallen die een issue zijn voor de integere uitvoering van de functie. Iedere (interne of externe) medewerker van Eno dient bij de aanvang van de werkzaamheden bij HR een "schone" VOG in te leveren die niet ouder is dan drie maanden.

2. Eno Gedragscode

Iedere medewerker dient de Gedragscode Eno en de Uitvoeringsregeling gedragscode Eno te ondertekenen en zich te gedragen conform de voorschriften van deze regelingen.

3. Geheimhoudingsverklaring

Iedere medewerker dient zich jegens Eno te verplichten om geheim te houden wat hem/haar in de uitoefening van de functie onder ogen komt of is toevertrouwd. Indien er sprake is van een arbeidsovereenkomst is de geheimhoudingsverklaring onderdeel van deze overeenkomst. Externe medewerkers zullen een aparte geheimhoudingsverklaring ondertekenen en inleveren.

4. Internetprofiel

De HR assistent zal van alle medewerkers checken of er informatie op het internet is geplaatst die niet past bij de uitstraling die Eno nastreeft. Bij twijfel zal nadere toelichting worden gevraagd aan de medewerker en advies aan de Risk- en Compliance Officer worden gevraagd.

Medewerkers met inhoudelijk klantcontact, medewerkers die het risicoprofiel van Eno wezenlijk kunnen beïnvloeden en leden van de Raad van Bestuur en de Raad van Commissarissen dienen de "eed of belofte financiële sector" af te leggen binnen drie maanden nadat zij zijn gestart met hun werkzaamheden. In deze belofte zeggen zij (o.a.) toe om integer te handelen.

Deze verklaring wordt in het personeelsdossier gearchieveerd. Medewerkers waarvoor deze verplichting geldt en die hiertegen bezwaar hebben zullen niet worden aangesteld.

Deskundigheid

Alle medewerkers worden voor het aangaan van een overeenkomst beoordeeld op geschiktheid voor de functie. Voor specifieke functies geldt de wettelijke verplichting om te beschikken over een vakdiploma en (aansluitend) diploma's op gebied van permanente educatie. Dit is onder andere het geval bij medewerkers die in het Contact Center Particulieren (CCP) werken: zij moeten beschikken over het Wft-diploma Zorgverzekeringen en deze actueel houden.

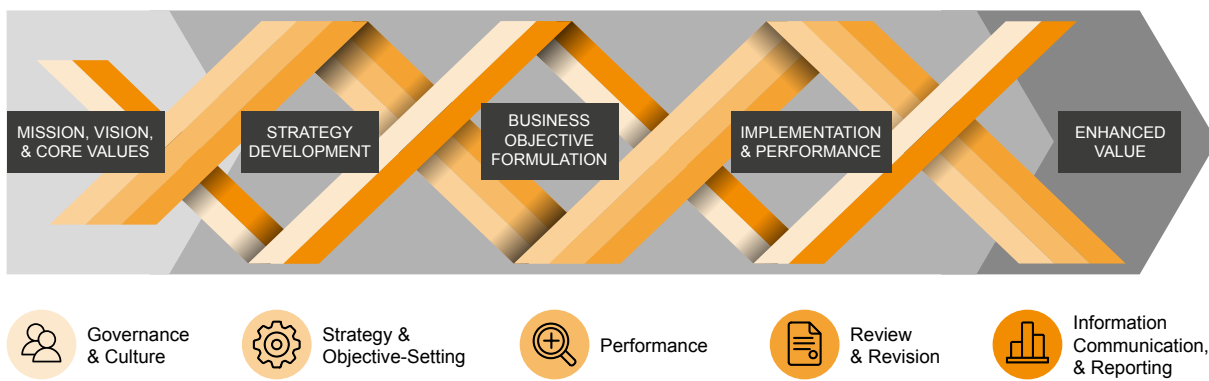
De specifieke eisen op gebied van vakbekwaamheid zijn vastgelegd in het Eno Functieboek en worden periodiek geactualiseerd door HRM. HRM controleert dat kopieën van de vereiste certificaten en diploma's in de personeelsdossiers zijn gearchieveerd. Bij inhuur van medewerkers via een externe partij zorgt de leidinggevende bij Eno voor controle op de aantoonbare vakbekwaamheid van de externe medewerkers.

B.3 Risicomanagement-systemen inclusief de beoordeling van het eigen risico en de solvabiliteit

B.3.1 Risicomanagementsysteem

Risicomanagement bij Eno is het geheel van identificeren, kwantificeren, beheersen en monitoren van risico's op basis van risicobereidheid van de organisatie. Risicomanagement is een initiële verantwoordelijkheid van de business (eerste lijn). Hierbij wordt de samenhang van operationele, tactische en strategische risico's bewaakt en inzicht gegeven in het risicoprofiel van de organisatie (tweede lijn) door de afdeling Compliance & Risk.

Het op een adequate wijze managen van risico's is essentieel voor Eno als organisatie. Dit om zowel haar strategische, tactische, als haar operationele doelstellingen te realiseren. Hierbij is het van belang dat Eno zorgt voor een goede inrichting en permanente bewaking van de interne risicobeheersing- en controlesystemen. De systemen moeten ervoor zorgen dat het management inzicht heeft in welke risico's worden gelopen, welke beheersmaatregelen zijn getroffen, de werking ervan en welke aanvullende maatregelen gewenst zijn.

Figuur 7: COSO-ERM model 2017

Een dergelijke systematiek vereist een gestructureerde benadering. Op basis van het COSO-framework heeft Eno haar risicomanagement beleid opgesteld.

Het doel van het risicomanagement beleid is kaders en inhoud te geven aan risicomanagement bij Eno en onderliggende labels.

Het risicomanagementsysteem van Eno bestaat uit de volgende kernprincipes:

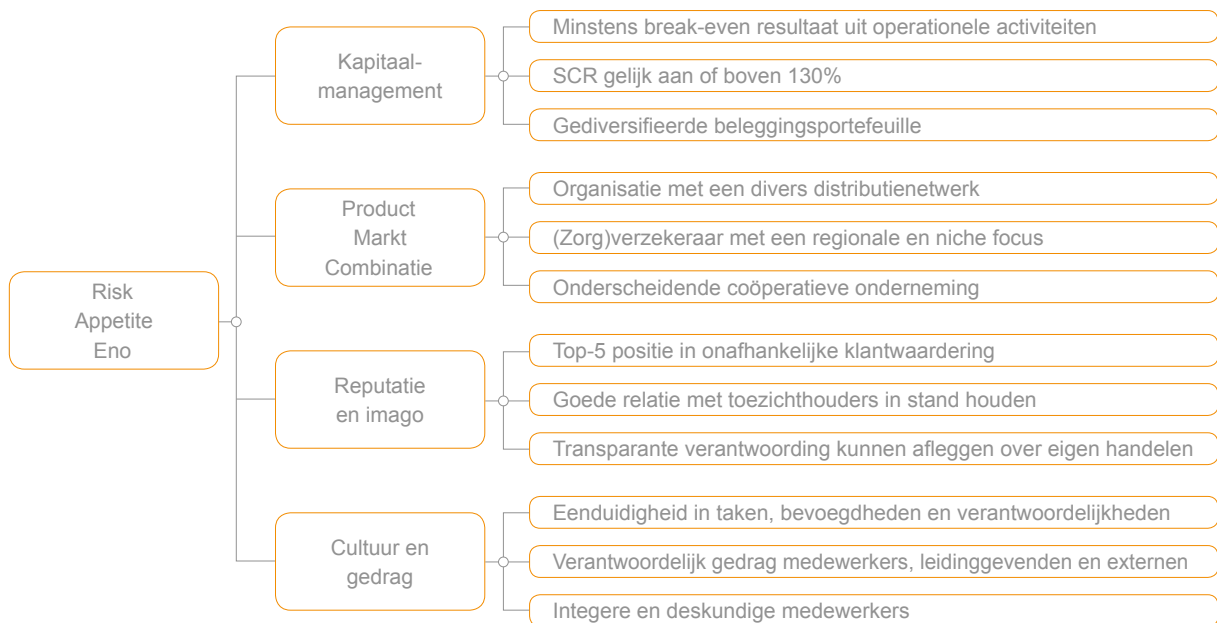
1. Het risicomanagement proces is een cyclisch proces;
2. De risicomanagementmethode gaat uit van een top-down benadering: strategische, tactische, operationele en eventuele project doelstellingen worden vertaald naar de te beheersen risico's, met inachtneming van de wet- en regelgeving. De missie, visie en strategie en daaruit afgeleide doelstellingen gelden als basis voor de uitvoering van risicoanalyses;
3. Bedrijfsprocessen worden beoordeeld op de mate waarin de belangrijkste risico's zijn geïdentificeerd en worden gemanaged;
4. De organisatiestructuur sluit aan op de doelstellingen;
5. De inrichting van het interne risicobeheersing- en controlesysteem gaat uit van een 'principle-based' benadering. Eno hanteert daarmee beleidsstandaarden die gericht zijn op doelstellingen en benadrukt het belang van risicobewustzijn bij leidinggevenden en medewerkers om vanuit de eigen verantwoordelijkheid het risicomanagement in te richten en uit te voeren binnen de gestelde kaders;
6. Belangrijke incidenten worden centraal gerapporteerd, geanalyseerd en gecommuniceerd om de kans op herhaling te verkleinen;
7. Belangrijke organisatiewaarden zijn: focus op resultaat, vertrouwen, professionaliteit, leiderschap, voortdurend verbeteren, verbondenheid, loyaliteit en veerkracht. Het management draagt deze waarden uit en geeft het voorbeeld;
8. Het management communiceert open, eenduidig, consistent en continu over zijn visie, beleid, waarden en normen, doelstellingen, risico's en de gerealiseerde prestaties van de onderneming. Het management vertaalt deze

kernprincipes door naar risicomanagementbeleid voor hun verantwoordelijkheidsgebieden, en legt dit ter goedkeuring voor aan het bestuur;

9. De organisatie heeft op de key risks op strategisch en tactisch niveau een early warning system ingericht door middel van kritische risico-indicatoren;
10. Het COSO- en FIRM-raamwerk fungeren als normenkader bij de inrichting van het risicobeheersingssysteem.

Risk Appetite

Eno heeft de risk appetite bepaald aan de hand van het RAVC© model. Per onderdeel van de risk appetite (Kapitaalmanagement, Product markt combinatie, Reputatie en imago en Cultuur en gedrag) is een risk appetite statement opgesteld. De risk appetite statements zijn samengevat in onderstaande value chain. De risicolimieten en toleranties zijn verwerkt in het risk appetite dashboard.

Figuur 8: Risk Appetite Eno

Risicomanagementstrategie

Aangaande risk heeft Compliance & Risk als missie het op een integrale wijze bewaken en bevorderen van de risicocultuur van Eno. Daarbij ondersteunt Compliance & Risk de business van Eno bij het realiseren van haar doelstellingen en bij het beheersen van de interne organisatie.

Ter ondersteuning aan deze missie zijn de volgende doelstellingen geformuleerd:

1. Compliance & Risk ziet toe op de effectieve werking van de integrale risicomanagementcyclus waarbinnen risico's worden geïdentificeerd, geanalyseerd, beheerst en gemonitord.
2. Compliance & Risk faciliteert en adviseert de business bij het beheersen van de risico's.
3. Compliance & Risk stimuleert de bewustwording van risico's in de business en daarmee de beheerste bedrijfsvoering.

Risicocategorieën

Voor de categorisering van de risico's wordt gebruik gemaakt van de onderstaande risicocategorieën. Deze categorisering is voornamelijk gebaseerd op de Financiële Instellingen Risicoanalyse Methode (FIRM). FIRM (FOCUS) is door De Nederlandsche Bank ontwikkeld en wordt gebruikt voor analyse van risico's bij alle type instellingen die onder prudentieel toezicht vallen van De Nederlandsche Bank. Deze categorieën zijn als volgt:

- Matching-/renterisico
- Marktrisico
- Kredietrisico
- Verzekeringstechnisch risico
- Omgevingsrisico
- Operations risico
- Uitbestedingsrisico
- IT risico
- Integriteitsrisico

- Juridisch risico
- Strategie risico
- Governance risico

Risicomanagementprocessen

Eno hanteert een gestandaardiseerd risicomanagementproces. Dit proces is opgedeeld in een aantal stappen.

1. Strategie en risicobereidheid

Het risicomanagement proces bij Eno start bij de stap waarbij jaarlijks of frequenter, indien de omstandigheden verlangen, vanuit de bedrijfsstrategie en de geformuleerde doelstellingen, het risicobeleid inclusief de risicobereidheid wordt vastgesteld.

2. Risico identificatie en -analyse

Op basis van de gekozen strategie en bijbehorende doelstellingen worden periodiek risico assessments georganiseerd met verschillende interne betrokkenen waaronder de Raad van Bestuur, managers, afdelingshoofden en andere medewerkers om risico's te identificeren en te analyseren. Het inventariseren van risico's vindt jaarlijks plaats, tenzij eerder gewenst is. Het analyseren van risico's vindt continu plaats. De analyse wordt uitgevoerd in termen van kans en impact, in deze fase wordt de 'bruto' kans en impact van de risico's bepaald.

3. Risicobeheersing

Nadat de risico's geanalyseerd zijn op bruto kans en impact, wordt een risicostrategie gekozen. In de meeste gevallen worden risico's beheerst, tenzij dit niet nodig geacht wordt en het bruto risico passend is binnen de risicobereidheid van Eno. Het beheersen van risico's vindt plaats middels het inzetten van beheersmaatregelen. Na het treffen van beheersmaatregelen resteren de 'netto' risico's. Per netto risico wordt bepaald of deze binnen de risicobereidheid van Eno valt. Als dit niet het geval is worden additionele stappen gezet waardoor de kans op voordoen van een risico of de impact van een risico verder gemitigeerd wordt.

4. Monitoring & rapportage

De effectiviteit van beheersmaatregelen wordt periodiek (veelal per kwartaal) beoordeeld door de eigenaren van de beheersmaatregelen. De leidinggevenden van de eigenaren van de beheersmaatregelen monitoren vervolgens deze beoordeling. Daarnaast toetst Compliance & Risk of het totale risicomanagementproces in voldoende mate doorlopen wordt, inclusief de toetsing van de beoordeling en monitoring van de beheersmaatregelen. Ieder kwartaal wordt ten behoeve van de Raad van Bestuur en het Audit & Risk Committee een integrale risicomanagement rapportage opgesteld waarin verslag gedaan wordt van de beheersing van de risico's. Risicobeheersing vindt plaats door middel van een

monitoringssysteem. Binnen dit systeem zijn alle geïdentificeerde risico's opgenomen en worden de risico eigenaren periodiek gevraagd de werking van de beheersmaatregelen aan te tonen.

Eno past het gestandaardiseerde risicomanagementproces toe op een drietal niveaus.

Strategische risico's

De strategische risico's worden geïnventariseerd op basis van de organisatie brede strategie van Eno. De huidige governance structuur (de Raad van Commissarissen, de Raad van Bestuur en het managementteam) waarborgt dat de strategische risico's worden bewaakt. Waar nodig worden beheersmaatregelen benoemd, welke periodiek worden bewaakt.

Tactische risico's

De Raad van Bestuur en het managementteam zijn verantwoordelijk voor de inventarisatie van tactische risico's. Per afdeling worden jaarlijks risico-inventarisaties gemaakt, waarna beheersmaatregelen worden geïmplementeerd en bewaakt. De bewaking van de beheersmaatregelen wordt per kwartaal gerapporteerd aan het Audit & Risk Committee en de Raad van Bestuur.

Operationele risico's

Eno brengt jaarlijks per proces in kaart welke risico's een rol kunnen spelen. De key risks worden voorzien van beheersmaatregelen en hierop vindt tevens dossiervorming plaats. De handmatige controles zullen zoveel mogelijk in de komende jaren worden vervangen door systeemcontroles, waardoor de controlecyclus efficiënter zal verlopen. In 2017 worden diverse analyses en repressieve, geautomatiseerde controles uitgevoerd in het kader van rechtmatigheid van het declaratieverkeer.

Naast de hiervoor genoemde niveaus worden risico's geïnventariseerd en geanalyseerd bij diverse interne projecten en aanverwante aandachtsgebieden zoals vermogensbeheer en business continuity management. Zo wordt het business continuity management beleidsplan jaarlijks herijkt en zijn maatregelen getroffen op basis van een business impact analyse en een business continuity management risicoanalyse.

Rapportages

De Risicomanagementfunctie legt periodiek verantwoording af aan het Audit & Risk Committee middels een kwartaalrapportage. Dit geheel in lijn met de Eno brede planning & control cyclus. Alvorens de kwartaalrapportage behandeld wordt in het Audit & Risk Committee, wordt deze voorgelegd aan de Raad van Bestuur. De kwartaalrapportage geeft, onder andere, inzicht in de volgende aspecten.

- het gevoerde beleid omtrent Risk en de wijze waarop dit beleid uitgevoerd is;
- beheersing strategische, tactische en operationele risico's;
- beheersing kritische risico indicatoren, naleving van de risk appetite;
- beheersing ORSA triggers;
- operationele verliezen;
- oordeel over de uitvoering van de risicomanagement cyclus;
- oordeel voortgang follow up acties uit risico beoordelingen.

De ORSA rapportage wordt jaarlijks opgesteld en omvat in ieder geval het volgende:

1. inzicht in de beoordeling van de algehele solvabiliteitsbehoefte, waarbij rekening wordt gehouden met het specifieke risicoprofiel, de risicotolerantie en de bedrijfsstrategie van Eno, en met een langere tijdsperiode dan de één jaar tijdshorizon die in acht wordt genomen bij de berekening van de SCR;
2. een beoordeling van de mate waarin Eno voldoet aan de vereisten voor de berekening van de SCR en de vaststelling van de technische voorzieningen;
3. een beoordeling of, en zo ja, in welke mate het risicoprofiel van Eno significant afwijkt van de veronderstellingen die ten grondslag liggen aan de berekening van de SCR op basis van de standaardformule; en
4. een beschrijving van de kwaliteit van het risicomanagement systeem en actiepunten.

Effectiviteit van het risicomanagementsysteem

Risicocultuur en bewustzijn

Eno is ervan overtuigd dat een effectief risicomanagementsysteem het beste tot zijn recht komt als de medewerkers voldoende risicobewust zijn. In 2017 heeft Eno gerichte stappen gezet om het risicobewustzijn van de medewerkers te verhogen. Zo is het gebruik van een E-learning programma gecontinueerd, om zodoende bij te dragen aan de bewustwording van de medewerkers. Tevens is er vervolg gegeven aan het organiseren van risicobewustzijn sessies ten behoeve van nieuwe medewerkers.

Informatie en communicatie

De communicatie van financiële en managementinformatie vindt plaats volgens vaste richtlijnen. Eno zet hiervoor mondelinge en schriftelijke communicatiemiddelen in. Maandelijks vinden business reviews plaats van de Raad van Bestuur met de managers. Dit houdt een maandelijks bilateraal overleg in en een rapportage per kwartaal.

B.3.2 Risicomanagementfunctie

Risk is een zelfstandig en onafhankelijk orgaan belegd bij de afdeling Compliance & Risk. De risicomanagementfunctie oefent zijn taak onafhankelijk uit. Om deze onafhankelijkheid te waarborgen zijn de volgende elementen van belang:

1. De risicomanagementfunctie heeft een formele status;
2. De risicomanagementfunctie heeft de taak en de bevoegdheden om over de beheersing van compliance-risico's te signaleren, te rapporteren, (ongevraagd) te adviseren, te sturen en te bewaken;
3. de plaats in de organisatie van de Compliance & Risk functie mag niet leiden tot eventuele belangenconflicten en de functie dient onafhankelijk te kunnen worden uitgeoefend;
4. De risicomanagementfunctie dient voldoende bevoegdheden te hebben om zijn verantwoordelijkheid te kunnen waarmaken;
5. De risicomanagementfunctie escaleert ten eerste binnen de eigen organisatie;
In geval van een compliance/risk gerelateerd conflict met het Bestuur heeft de risicomanagementfunctie toegang tot de voorzitter van de Raad van Commissarissen.

Om potentiële belangengeschillen te vermijden zal de risicomanagementfunctie onafhankelijk zijn van de reguliere bedrijfsactiviteiten en de daarmee gediende belangen van de organisatie. De risicomanagementfunctie rapporteert rechtstreeks aan de bestuursvoorzitter en het Audit & Risk Committee van de Raad van Commissarissen.

Audit- & Risk Committee

Het Audit & Risk Committee is eindverantwoordelijk voor:

1. het toezien op de kwaliteit en het functioneren van Compliance & Risk;
2. het monitoren van de uitvoering van dit Charter en de relevante compliance en risicomanagement gerelateerde beleidstukken van Eno;
3. het reviewen van en vaststellen dat Eno een passende risico structuur heeft welke gericht is op de aard, omvang en proportionaliteit van de organisatie.

B.3.3 ORSA

De ORSA verplicht verzekeraars om de strategische risico's op een gestructureerde wijze in kaart te brengen en deze te vertalen naar de financiële impact die deze risico's kunnen hebben op haar vermogen. Daarmee wordt inzicht verkregen over de mate waarin de hierdoor veroorzaakte schokken op het kapitaal van de onderneming kunnen worden opgevangen. Wanneer deze onvoldoende opgevangen kunnen worden wordt hierop geanticipeerd door aanvullend beleid of passende maatregelen. De ORSA richt zich op toekomstige scenario's met een tijdshorizon van 5 jaar.

De beoordeling van deze risico's wordt door de organisatie zelf gedaan: het is een "eigen" beoordeling. Door een open norm te hanteren is er enige ruimte om de uitvoering van het ORSA-proces aan te laten sluiten bij de aard, omvang en complexiteit van de verzekeraar. In lijn met deze regelgeving heeft Eno adequate processen en technieken geïmplementeerd die zijn afgestemd op de organisatiestructuur en passen in het bestaande riskmanagementsysteem.

De uitkomsten van de ORSA moeten ter beoordeling worden gerapporteerd aan De Nederlandsche Bank. Om deze te kunnen beoordelen is het noodzakelijk dat de toezichthouder inzicht krijgt in het doorlopen proces en de gemaakte afwegingen. Daarom dienen proces, discussies, besluiten en argumentatie reconstrueerbaar gedocumenteerd te worden en als zodanig toegelicht te worden in de ORSA rapportage. Deze eisen worden binnen Eno geborgd door de centrale coördinatie op en het eigenaarschap van het ORSA proces te beleggen bij de risicomanagementfunctie.

Dit ORSA proces wordt tenminste eenmaal per jaar doorlopen. Naast deze jaarlijkse ORSA kan de Raad van Bestuur besluiten een tussentijdse ORSA (ORSA light) te doorlopen. Dit is het geval indien zich risico's voordoen die in essentie kunnen veroorzaken dat de solvabiliteit van Eno (op termijn) onder de gestelde normsolvabiliteit komt.

Betrokkenheid interne organisatie

Raad van Bestuur

Het ORSA proces wordt aangestuurd door de Raad van Bestuur: zij is eindverantwoordelijk voor de vaststelling van het ORSA proces en de beleidsuitgangspunten, de tijdige en goede uitvoering van de ORSA, de actieve betrokkenheid van leden van het Managementteam en de afstemming hiervan met de interne en externe toezichthouders.

De betrokkenheid van de Raad van Bestuur uit zich onder andere door:

- actieve deelname aan workshops waarin de risico's en impact worden bepaald en de uitkomsten worden gepresenteerd. Daarbij stelt de Raad van Bestuur zich kritisch

op en zal zij door het stellen van uitdagende vragen de uitkomsten op de proef stellen;

- zich goed op de hoogte te stellen van alle materiële risico's die Eno loopt;
- heldere besluiten te nemen in de verschillende fasen van totstandkoming van de ORSA.

Managementteam

Alle leden van het Managementteam participeren actief in het ORSA proces. De inbreng is niet beperkt tot het eigen aandachtgebied. Door actieve deelname in de workshop(s) brengen de leden hun persoonlijke expertise en ervaringen in om tot een zo compleet mogelijk beoordeling van de risico's en de effecten daarvan op het kapitaal te komen. Naast de Raad van Bestuur voelen ook de leden van het Managementteam zich verantwoordelijk voor het eindresultaat.

Actuariële functie

Vanuit haar actuariële functie vervult de externe partij de volgende activiteiten:

- bepaling van de marktwaarde van de bruto en netto technische voorzieningen voor de te betalen schade, niet-verdiende premie en IBNR (eenmaal per kwartaal);
- actieve advisering over de toereikendheid van de technische voorzieningen en kapitaalvereisten;
- analyse van de ontwikkeling van de premies, schade, kosten en voorzieningen;
- bepaling van de SCR, MCR en solvabiliteit in het basisscenario en bij de uitwerking van de stressscenario's;
- vaststelling van potentiële risico's uit onzekerheden die verbonden zijn aan de berekening van de technische voorzieningen.

Om tot een goede invulling te komen van deze actuariële functie is een constructieve samenwerking met de afdeling Business Control ingericht. Business Control verstrekt alle informatie die nodig is voor de uitvoering van deze taken.

Compliance & Risk

De coördinatie op het ORSA proces en de actualisering van het beleid is binnen de afdeling Compliance en Risk belegd. Deze afdeling is verantwoordelijk voor:

- het opstellen, jaarlijks reviewen, en documenteren van het ORSA beleid en het proces;
- de bewaking van de tijdlijnen in het voortbrengingsproces van de ORSA;
- het reconstrueerbaar vastleggen van elke ORSA en van iedere ORSA rapportage;
- de regie op de samenstelling en verzending van de ORSA-rapportage aan De Nederlandsche Bank;
- het per kwartaal rapporteren over de (strategische) risico's en de ORSA triggers.

Raad van Commissarissen

De Raad van Commissarissen is betrokken bij het vaststellen van de ORSA scenario's. Daarnaast wordt iedere uitkomst van de ORSA ter vaststelling aangeboden aan de Raad van Commissarissen van Eno. De Raad van Bestuur draagt zorg voor tijdige opname op de agenda van de Raad van Commissarissen.

Bepaling solvabiliteitsbehoefte

De Nederlandsche Bank stelt een minimum SCR-ratio van 100% verplicht. Eno heeft een hogere interne norm voor de groep vastgesteld, namelijk 132,5%. Eno heeft hiervoor gekozen omdat deze norm haar ruimte geeft om:

- een verzwaring van prudentiële wetgeving op te vangen;
- vertrouwen van de markt in Eno te waarborgen;
- vertrouwen van de toezichhouders in Eno te waarborgen;
- vertrouwen van de klanten in Eno te waarborgen; en
- onverwachte tegenvallers op te vangen.

Het risicoprofiel van Eno is behoudend. Eno heeft strategisch gekozen voor een stabiele groei die gerealiseerd wordt door producten en proposities aan te bieden die een toegevoegde waarde hebben voor klanten. Het risicoprofiel is in lijn met deze keuze. Voor dit risicoprofiel zijn de volgende elementen van doorslaggevend belang:

1. Eno heeft ruime ervaring op de markt waar zij actief is en met haar doelgroepen. Er worden geen nieuwe markten aangeboord. Marktontwikkelingen worden nauwgezet gevolgd, groei wordt gerealiseerd door doorontwikkeling van het klantbedieningsmodel;
2. In het Product Approval and Review Proces (PARP) worden aspecten als productvoorwaarden, risico's en prijs zorgvuldig tegen elkaar afgewogen met als doel evenwichtige besluiten te nemen over producten en proposities;
3. Het prijsbeleid is afgestemd op de gekozen strategie. Eno laat zich niet verleiden om via prijsstrategie omzetverhoging te genereren;
4. Wet- en regelgeving worden nauwlettend gevolgd teneinde in een vroeg stadium nieuwe regelgeving te kunnen analyseren op kansen en risico's;
5. Het eigen vermogen en de reserves van Eno worden op een risicomijdende wijze belegd waardoor het koersrisico laag is.

Samenhang risicomanagementsysteem en kapitaalmanagement

Grote risico's kunnen een ernstige financiële impact hebben. Om hierop te anticiperen heeft Eno normen bepaald voor de solvabiliteit van de groep die, wanneer deze worden overschreden, aanleiding zijn voor het nemen van maatregelen om het kapitaal te versterken. Indien de SCR-ratio van Eno onder de norm van 130% daalt zal de Raad van Bestuur maatregelen treffen om deze ratio te herstellen.

Besluitvorming

De ORSA rapportage wordt ter accordering aangeboden aan het Managementteam en de Raad van Bestuur van Eno. Na het verkrijgen van deze goedkeuring wordt de rapportage door de Raad van Bestuur ter vaststelling aan de Raad van Commissarissen aangeboden.

De ORSA rapportage zal na het doorlopen van dit proces en in ieder geval voor 31 december van ieder jaar worden aangeboden aan De Nederlandsche Bank door de afdeling Finance & Control. De risicomanagerfunctie zorgt voor adequate archivering van de rapportage en het bewijs van tijdige verzending aan De Nederlandsche Bank.

B.3.4 Prudent Person principe

Eno voert een behoudend beleggingsbeleid in overeenstemming met het „prudent person”-beginsel zoals opgenomen in artikel 132 van Richtlijn 2009/138/EG, waarbij risico's naar behoren worden beheerd. Eno hanteert de zogenoemde Investment beliefs, deze beleggingscriteria betreffen o.a. het beleggingsproces en duurzaamheid. Risicovolle c.q. speculatieve beleggingen worden vermeden.

De RvB stelt het strategisch beleggingsbeleid vast en voert deze uit. De Raad van Commissarissen (RvC) keurt de hoofdlijnen van het beleggingsbeleid goed. De Beleggingscommissie adviseert de RvB over het beleggingsbeleid en het financiële risicobeheer.

De volgende afspraken zijn gemaakt met de vermogensbeheerder teneinde risicomijdend en duurzaam te beleggen:

- Eno belegt maximaal 12 procent van haar te beleggen vermogen in aandelen. Het resterende gedeelte wordt belegd in obligaties of aangehouden in obligaties;
- Duurzaam beleggen betekent dat wij streven naar economische groei zonder inbreuk te maken op de potentiële welvaart of leefomstandigheden van de volgende generaties, en dat wij streven naar een evenwichtige verdeling van de welvaart in de wereld. Hiervoor is het essentieel dat bedrijven en instellingen zich richten op het vinden en behouden van de balans tussen belangen van mens, milieu en winst, ook wel bekend als People, Planet, Profit;
- Eno belegt in beleggingsfondsen die duurzaam zijn. Dit betekent dat de fondsen bij de keuze van hun beleggingen naast financiële criteria ook duurzaamheidscriteria hanteren;
- Eno belegt niet direct of indirect in effecten van ondernemingen die een strategische betrokkenheid hebben bij de productie van tabaksartikelen of bij de wapenindustrie;
- De obligatieportefeuille bestaat voor minimaal 60% uit obligaties met een AAA/Aaa rating en voor maximaal 20% uit obligaties met een A/A2 rating.

B.3.5 Verificatie kredietbeoordelingen

Eno beoordeelt aan het eind van het jaar de kredietwaardigheid van de externe instellingen. Dit gebeurt bij de rapportage einde jaar. Hierbij wordt gebruik gemaakt van betrouwbare ratings als S&P, Moody's, of door ratings van 2 ratingbureau's te beoordelen.

B.4 Interne controlesysteem

B.4.1 Interne controlesysteem

Binnen Eno is een intern beheersingssysteem geïmplementeerd, waarmee de voor de organisatie belangrijkste operationele, strategische, financiële en rapportagerisico's worden afgedekt. Een belangrijke rol hierin speelt de Planning & Control Cyclus die bijdraagt aan het tijdig plannen, opstellen, controleren, monitoren en verzenden van interne en externe rapportages.

Ten aanzien van de financiële rapportages kan worden opgemerkt dat sprake is van specifieke interne beheersing die de volledigheid, juistheid (en tijdigheid) en adequaatheid van de rapportages waarborgen. Dit is gewaarborgd via een combinatie van geautomatiseerde beheersingsmaatregelen en handmatige beheersingsmaatregelen. Op alle belangrijke 'key data' en 'key processen' (onder andere het bepalen van de technische voorzieningen en de solvabiliteit) en de financiële rapportages wordt het vier-ogenprincipe toegepast binnen de afdelingen die verantwoordelijk zijn voor het opstellen van deze gegevens.

Kwaliteit van "key data"

Binnen Eno zijn richtlijnen c.q. werkmethode ontwikkeld die er voor zorgen dat het gebruik van bovenstaande key data voldoet aan de aspecten, zoals verwoord in de artikelen 19 en 265 van de Gedelegeerde Verordening. Dit wordt hieronder nader uitgewerkt.

Artikel 19 lid 1: volledigheid

De gegevens bevatten voldoende historische informatie om de kenmerken van de onderliggende risico's te beoordelen en om trends in de risico's te onderkennen. Zo geldt voor vrijwel alle zorgsoorten dat sprake is van voldoende historische gegevens om declaratiepatronen te onderkennen en om tot een betrouwbare schadelastraming te komen. Voor zorgsoorten, waarbij geen of minder historische gegevens beschikbaar zal gewaarborgd worden dat (ook) op een alternatieve wijze voldoende zekerheid wordt verkregen, bijvoorbeeld door meer gebruik te maken van contractinformatie en detailanalyses.

Verder onderkennen wij geen overige "key data" die door Eno niet wordt gebruikt bij het schaderamingsproces. Alle "key data" zoals hierboven benoemd wordt waar efficiënt en effectief gebruikt in het schaderamingsproces. Daarnaast kan opgemerkt worden dat geen specifiek risico bestaat dat gegevens niet beschikbaar zijn voor alle homogene risicogroepen, aangezien slechts sprake is van 1 homogene groep.

Artikel 19 lid 2: juistheid (incl. tijdigheid)

Er is voldoende aandacht voor het feit dat de gebruikte "key data" geen materiële fouten bevat. Bovendien wordt het risico dat gebruik gemaakt wordt van onjuiste data beperkt doordat zoveel mogelijk gebruik gemaakt wordt van meerdere informatiebronnen, waarbij op de ene informatiebron meer toetsing plaatsvindt (bv. een mondelinge toelichting van de zorginkoper) dan op een andere informatiebron (bv. een externe opgave die voorzien is van een accountantsverklaring).

Verder wordt gewaarborgd dat voor dezelfde schatting gebruikte gegevens van verschillende perioden consistent zijn. Voor zover dat niet het geval is, wordt getracht om deze data te normaliseren (bv. als een seizoens- of declaratiepatroon van vorig jaar verstoord wordt door incidentele posten).

Ten aanzien van de tijdigheid kan opgemerkt worden dat op dagelijkse basis binnen de primaire systemen en in de financiële administratie een actueel inzicht bestaat. Bij het bepalen van de technische voorzieningen wordt rekening gehouden met de tijdigheid van de gebruikte data.

Artikel 19 lid 3: adequaatheid

De hierboven beschreven "key data" is adequaat om tot een betrouwbare schatting in het kader van de Solvency II-rapportages te komen. De omvang, aard en consistentie van de gegevens is van een dusdanig niveau dat het risico op een materiële fout voldoende kan worden afgedekt.

De juistheid, volledigheid, tijdigheid en adequaatheid van de gebruikte data wordt tevens gewaarborgd doordat periodiek vaststelt wordt dat de schadedata in ZF aansluit met de schadedata die is opgenomen in Exact.

Artikel 19 lid 4: kwaliteit gegevens uit een externe bron

De externe informatie die wordt gebruikt betreft de landelijke ramingen zoals die elk kwartaal worden ontvangen van Zorgverzekeraars Nederland en daarnaast eventueel overige externe opgaves die nader inzicht geven in de hoogte van de schades.

Aangezien de landelijke ramingen gebaseerd zijn op landelijke ramingen van alle zorgverzekeraars samen bevatten deze nog altijd een duidelijk schattingselement, waardoor de waarde deze informatie primair als toetsende (spiegel)infor-

matie wordt gebruikt door Eno en zo min mogelijk als input voor de ramingen van Eno.

De kwaliteit van overige externe opgaves kan sterk verschillen van de bron en de aard v/d ontvangen gegevens. Maar het beoordelen van de kwaliteit van overige externe opgaves is onderdeel van de werkzaamheden, alvorens gebruik te maken van gegevens. Hierbij is aandacht voor de mate waarin informatie afkomstig is van een objectieve bron (bv. Een schadeoverzicht of contractinformatie van Multizorg), wat de status is van een opgave (concept of definitief) en in hoeverre hierop reeds (accountants)controle heeft plaatsgevonden (bv. bij een opgaaf inzake definitieve opbrengstverrekening).

Belangrijke externe overzichten die door Eno worden gebruikt voor het maken van haar schadelastramingen, betreffen de volgende opgaves die wij ontvangen van de gezamenlijke inkooporganisatie Multizorg:

- Een voorlopige of definitieve opbrengstverrekening van de schade Medische Specialistische Zorg en Geestelijke Gezondheidszorg.
- Een schadelastmonitor inzake de schade Medische Specialistische Zorg en Geestelijke Gezondheidszorg.

Beide overzichten zijn afkomstig van Multizorg, waarbij aan eerstgenoemde overzichten een hogere kwaliteit wordt toegerekend dan aan de schadelastmonitor vanwege de meer definitieve status waarop mogelijk ook al accountantscontrole heeft plaatsgevonden.

Daarnaast vinden op de Solvency II-rapportages en de hieraan ten grondslag liggende 'key data' en 'key processen' (onder andere het bepalen van de technische voorzieningen en de solvabiliteit) 2e lijns toetsende activiteiten plaats door de actuariële functie.

Tenslotte worden alle rapportages, die worden opgesteld onder verantwoordelijkheid van het bestuur, door het bestuur vóór verzending beoordeeld en geaccordeerd.

B.4.2 Compliance functie

In lijn met de Wet op het Financieel Toezicht (zie artikel 21 Besluit Prudentiële Regels) is compliance bij Eno belegd als een onafhankelijke afdeling binnen de organisatie, gericht op het controleren van de naleving van wettelijke regels en van interne regels die Eno zelf heeft opgesteld.

De afdeling Juridische Zaken heeft als taak de wet- en regelgeving te scannen en aan te bieden aan de business van Eno. Het naleven van wet- en regelgeving en interne regels met betrekking tot integriteit is een verantwoordelijkheid van de business. De Compliance afdeling (Compliance & Risk) van Eno is gericht op het bevorderen en het toezien op de

naleving van externe wet- en regelgeving en interne regels en normen die relevant zijn voor de integriteit van Eno en haar medewerkers.

Compliance is een zelfstandig en onafhankelijk orgaan belegd bij de afdeling Compliance & Risk. De Compliance & Risk Officer stuurt de afdeling Compliance & Risk aan. Als eindverantwoordelijke van deze afdeling draagt hij de zorg voor het risicomanagement en compliance binnen Eno. De Compliance & Risk Officer valt functioneel en hiërarchisch direct onder de verantwoordelijkheid van de bestuursvoorzitter en rapporteert rechtstreeks hieraan. Het Bestuur is eindverantwoordelijk voor het compliance en risicomanagement binnen Eno.

B.4.3 Sleutelprocedures

De toedeling van verantwoordelijkheden voor het interne controlesysteem is gebaseerd op het "three lines of defence model". Zie hiervoor ook hoofdstuk B3.

Algemene Ledenvergadering

De ledenvergadering is betrokken bij de strategische doelstellingen.

Raad van Commissarissen

De Raad van Commissarissen en met name de Audit- en Risicocommissie ziet toe op een adequate beheersing van de risico's en geeft goedkeuring aan de risicobereidheid en belangrijke beleidsdocumenten zoals omschreven in de reglementen Raad van Commissarissen en Raad van Bestuur.

Raad van Bestuur

De Raad van Bestuur is verantwoordelijk voor de beheersing van de risico's, stelt de risicobereidheid vast en bepaalt het daarmee samenhangende beleid. Een RvB-lid heeft risicomanagement in portefeuille. De Raad van Bestuur is verantwoordelijk voor een risicocultuur waarin het signaleren en aandragen van risico's wordt gewaardeerd.

Risicomanagement- Compliance en actuariële functie

De risicomanagement functie, compliance functie en actuariële functie vormen de zogenaamde tweedelijns en adviseren, faciliteren, analyseren, monitoren, ontwikkelen beleid/methodieken/modellen en fungeren als vraagbaak voor de eerste lijn over de beheersing van risico's en rapporteren daarover aan de Raad van Bestuur.

Deze drie sleutelfuncties zijn onafhankelijk van het bedrijfsmanagement geïntegreerd.

De taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden van de genoemde functies zijn vastgelegd in charters.

Interne audit

De interne audit functie is een onafhankelijke functie die helpt Eno haar doelstellingen te realiseren door met een systematische, gedisciplineerde aanpak de effectiviteit van de processen van risicomanagement, beheersing en governance te evalueren en te verbeteren.

De interne audit functie vormt de derde lijn in het three lines of defence model. Gerapporteerd wordt aan de Raad van Bestuur en de Audit- en Risicocommissie.

Eno kent een planning & control cyclus. Het realiseren van de doelstellingen vindt plaats aan de hand van meerjarenplannen. De hieruit volgende rapportages zijn:

Eerste lijn

Rapportages van de Raad van Bestuur en managementreacties op bevindingen van de tweede- en derdelijn.

Tweede lijn

Actuarieel berekent per kwartaal de wettelijke en interne kapitaaleisen met betrekking tot de financiële risico's. De risicomanagement-, compliance - en actuariële functie rapporteren ieder kwartaal over hun bevindingen met betrekking voortgang (eigen) jaarplan en het risicomanagementsysteem, waarbij een ieder zijn eigen invalshoek en aandachtsgebied heeft, zoals neergelegd in de charters.

Derde lijn

De interne audit functie rapporteert per kwartaal over de voortgang van het auditplan, de bevindingen vanuit de audits en de status van de opvolging daarvan.

B.4.4 Advies over naleving van de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen

Door monitoring en toetsing stelt Compliance vast of regels worden nageleefd. Door te toetsen wordt duidelijk of de normen bekend zijn, worden nageleefd of moeten worden bijgesteld. Dit kan op verschillende plaatsen in de business plaatvinden.

Geconstateerde tekortkomingen leiden tot verbeteracties. De effectiviteit hiervan wordt gemonitord. De volgende aandachtsgebieden kunnen onderwerp zijn van monitoring:

- Integriteitstoetsing van medewerkers door een toetsing op het personeelsdossier (VOG, ondertekende gedragscode, identiteitsbewijs, diploma's, belofte financiële sector);
- Aantoonbaarheid van (permanente) vakbekwaamheid van medewerkers;
- Naleving van de Wet bescherming persoonsgegevens (waaronder de naleving van de clean desk policy, bewerkersovereenkomsten bij verwerking van persoonsgegevens door derden);
- Klachtenafwikkeling.

B.4.5 Compliance beleid- en plan

Beleid

Compliance & Risk bepaalt de hoofdlijnen van het beleid en de strategie op het gebied van compliance en risicomanagement. Het Compliance beleid is een verdere uitwerking van de doelstellingen op gebied van Compliance en Risk en is een uitwerking van de Compliance & Risk Charter (het Charter). Het Charter geeft een beschrijving van de verantwoordelijkheden, de bevoegdheden en de positie van zowel Compliance als Risk binnen Eno. Het compliance beleid omvat de activiteiten van Eno en de onderliggende labels (Salland Verzekeringen, ZorgDirect en HollandZorg). Ook het Zorgkantoor Midden IJssel is onderdeel van dit beleid. De jaarplanning is beschreven in het Compliance & Risk jaarplan.

De reikwijdte van compliance is door Eno bepaald aan de hand van compliance thema's. Deze thema's zijn: (1) integriteit personeel, (2) integriteit dienstverlening, (3) integriteit organisatie en (4) integriteit zorgaanbieders en verzekerden.

Evaluatie en frequentie

Het Compliance beleid wordt jaarlijks herijkt door de afdeling Compliance & Risk en vervolgens goedgekeurd door het Bestuur en de Raad van Commissarissen.

B.5 Interne auditfunctie

B.5.1 Interne auditfunctie

De interne auditfunctie is bij Eno ondergebracht bij de afdeling Interne Audit Dienst (hierna: IAD). De IAD heeft haar missie en doelstelling afgeleid vanuit de behoefte van de Raad van Bestuur, het Management Team en de Raad van Commissarissen. Daarnaast zijn de vereisten vanuit Solvency II hierin meegenomen. De IAD kent de volgende missie en doelstelling:

De missie van de IAD is om risico gebaseerde, onafhankelijke en objectieve auditdiensten en adviesdiensten uit te voeren teneinde het Management Team en de Raad van Bestuur te ondersteunen bij de uitvoering van de strategie van de organisatie en ter ondersteuning van de Raad van Commissarissen bij de uitvoering van haar toezichhoudende taken.

Om uitvoering te geven aan deze missie is de doelstelling van de IAD het op onafhankelijke en objectieve wijze ondersteunen van het management en de Raad van Bestuur van Eno bij het realiseren van hun organisatiedoelstellingen en het verbeteren van de bedrijfsvoering. Dit doet de IAD door het met een systematische en gedisciplineerde aanpak leveren van audit- en adviesdiensten om de processen van governance, risicomanagement en interne beheersing te evalueren en een bijdrage te leveren aan het verbeteren daarvan.

De IAD heeft naast de missie en de doelstelling ook haar bevoegdheden en verantwoordelijkheden beschreven in een internal audit charter. In het internal audit charter is ook de positie van de interne auditfunctie binnen de organisatie en de reikwijdte van de interne auditfunctie beschreven. Om invulling te geven aan de missie en doelstelling heeft de IAD een op risico gebaseerd meerjaren auditplan opgesteld waarin de auditwerkzaamheden voor de komende drie jaar zijn vastgelegd. Teneinde een uniforme werkwijze te bewerkstelligen en de kwaliteit van de werkzaamheden te waarborgen heeft de IAD een kwaliteitssysteem vastgelegd in het audithandboek en waarborgen in het auditproces ingericht om de werking van dit kwaliteitssysteem te borgen.

De IAD functioneert onder verantwoordelijkheid van de manager IAD. De manager IAD legt functioneel verantwoording af aan de Raad van Bestuur en het Audit- en Risk Committee. Hiërarchisch legt de manager IAD verantwoording af aan de bestuursvoorzitter. Daarnaast participeert de manager IAD in de vergaderingen van het Audit- & Risk Committee. De manager IAD wordt, op basis van een bestuursbesluit, benoemd en ontslagen door de bestuursvoorzitter van Eno met instemming van de Raad van Commissarissen.

B.5.2 Objectiviteit en onafhankelijkheid

Teneinde onafhankelijke en objectieve audit- en adviesdiensten uit te kunnen voeren heeft de IAD diverse waarborgen getroffen, welke zijn beschreven in haar internal audit charter en audithandboek. De manager IAD ziet toe op de naleving van deze waarborgen en bevestigt jaarlijks aan de Raad van Bestuur en het Audit- & Risk Committee dat er geen inbreuk op de onafhankelijkheid van de IAD en de objectiviteit van de auditors heeft plaatsgevonden, dan wel dat er passende maatregelen zijn genomen bij ontstane bedreigingen inzake de onafhankelijkheid en/of objectiviteit.

Voornoemde maatregelen zien onder andere toe op het volgende:

- De IAD is rechtstreeks gepositioneerd onder de Raad van Bestuur.
- De manager IAD heeft de bevoegdheid om rechtstreeks in contact te treden met het Audit & Risk Committee en de Raad van Commissarissen.
- De IAD heeft onbeperkt toegang tot alle documenten, personen, fysieke eigendommen en locaties die voor de uitvoering van haar functie relevant zijn. Alle personeelsleden van Eno worden verzocht de IAD te assisteren bij het uitoefenen van haar rol en verantwoordelijkheden.
- Na een interne overplaatsing naar de IAD mag een auditor gedurende twee jaar geen audits uitvoeren die betrekking hebben op zijn voorgaande functie.
- Auditors hebben geen zeggenschap over of verantwoordelijkheid voor de activiteiten die worden geaudit.
- Auditors mogen in principe geen zakelijke relatie onder-

houden met Coöperatie Eno U.A. (anders dan de arbeids-overeenkomst).

- Een auditor voert geen audits uit op auditobjecten die onder verantwoordelijkheid vallen van personen met wie hij nauwe familie- of vriendschapsbanden onderhoudt, of waarop deze personen directe invloed kunnen uitoefenen.
- Een auditor voert geen audits uit op auditobjecten waarvoor hij in de afgelopen twee jaren adviesdiensten heeft geleverd.
- Als de manager IAD of een auditor een andere functie bij Eno gaat bekleden waarbij hij invloed kan uitoefenen op een of meerdere auditobjecten, dan zorgt de (nieuwe) manager IAD ervoor dat de voormalige medewerker geen betrokkenheid meer heeft met de activiteiten van de IAD.

B.5.4 Interne audit beleid

Het Interne auditbeleid van de IAD is vastgelegd in:

- het internal audit charter, en;
- het audithandboek

Het internal audit charter beschrijft de missie, het doel, de bevoegdheid en de verantwoordelijkheid van de IAD. Daarnaast is hierin de positie van de IAD binnen de organisatie en de reikwijdte van de IAD beschreven. Het internal audit charter is in 2017 herzien en goedgekeurd door de Raad van Bestuur en de Raad van Commissarissen. Jaarlijks wordt het internal audit charter met de Raad van Bestuur en de Raad van Commissarissen geëvalueerd.

Het audithandboek, welke in 2017 is opgesteld, vormt het raamwerk voor het kwaliteitsbeleid van de IAD en beschrijft het auditproces. Het raamwerk voor het kwaliteitsbeleid is opgezet vanuit het International Professional Practice Framework, uitgevaardigd door The Institute of Internal Auditors, en Solvency II wetgeving. Minimaal om de 2 jaar en/of bij grote wijzigingen evalueert en actualiseert de manager IAD het audithandboek.

B.5.6 Andere (sleutel)functies naast de interne audit functie

De auditors binnen de IAD dragen geen verantwoordelijkheid voor andere (sleutel)functies, zoals in de artikelen 269 tot en met 272 vanuit de gedelegeerde verordening (EU) 2015/35 worden onderkend.

De manager IAD heeft een zogenaamde open stoel in het Management Team. Hierdoor is de manager IAD op de hoogte van ontwikkelingen binnen de organisatie en kan daarmee vroegtijdig risico's signaleren. Om de onafhankelijkheid te borgen neemt de manager IAD geen deel in de strategische besluitvorming en geeft de manager IAD alleen formeel een oordeel over bepaalde onderwerpen middels een auditrapport.

B.6 Actuariële functie

B.6.1 Actuariële functie

Eno heeft haar actuariële functie ingericht teneinde te kunnen beschikken over de benodigde - actuariële - inzichten in haar bedrijfsvoering en te waarborgen dat wordt voldaan aan de geldende interne en externe vereisten. Hierbij is rekening gehouden met de omvang en complexiteit van de bedrijfsvoering van Eno. Gezien de proportionaliteit van Eno, heeft Eno de actuariële functie belegd bij een externe partij: Triple A - Risk Finance. Op grond van artikel 49 van de Solvency II richtlijn blijft Eno volledig zelf verantwoordelijk voor de beheersing van de risico's die verbonden zijn aan het gevoerde uitbestedingsbeleid en voor de naleving van de gestelde regels. De eindverantwoordelijkheid en aansturing van de actuariële functie is belegd bij de financieel bestuurder van Eno.

De hoofddoelstelling van de actuariële functie is het beoordelen, bewaken en monitoren van de solvabiliteit en de verzekeringstechnische en financiële risico's van Eno. Deze werkzaamheden liggen ten grondslag aan de risicomanagementstrategie van Eno welke erop gericht is verantwoorde risico's op een doordachte wijze te nemen met als doel een betrouwbare en solvabele verzekeraar te blijven.

De actuariële functie is functioneel onafhankelijk in de uitoefening van haar taken en rapporteert aan de Raad van Bestuur en het Audit & Risk Committee. Periodieke overleggen tussen de actuariële functie en het management gevolgd door schriftelijke rapportages maken belangrijke onderdelen uit van de uitvoering van het beleid.

B.6.2 Uitgevoerde activiteiten

Voor uitvoering van activiteiten binnen de actuariële functie geldt jaarlijks een concreet werkplan waarin de concrete acties en processen binnen de functie beschreven zijn. Deze reikwijdte van de actuariële functie omvat daarbij ten minste de volgende aandachtsgebieden:

1. het niveau van de technische voorzieningen;
2. het niveau en toereikendheid van premiestelling;
3. de vereiste en aanwezige solvabiliteit; en
4. de ORSA.

B.7 Uitbesteding

B.7.1 Uitbestedingsbeleid

Eno heeft behoefte aan een organisatie en infrastructuur die met een korte time-to-market producten en diensten kan ontwikkelen. Om dit te kunnen verwezenlijken kiest Eno ervoor om onderdelen van haar bedrijfsproces uit te besteden aan derden. Hierdoor kan zij gebruik maken van in de markt ontwikkelde expertise, schaal- en kostenvoordelen en inspelen op de wensen van haar verzekerden.

Eno verstaat onder uitbesteding: het door derden op structurele basis laten verrichten van werkzaamheden, die normaliter door Eno zelf voor de klant worden verricht. Het gaat om cruciale (delen van) werkprocessen van Eno, waar de klant bij betrokken is.

Bij uitbesteding houdt Eno vat op de kwaliteit en de wijze waarop deze activiteiten worden uitgevoerd. Uitbesteding brengt geen verandering in haar verantwoordelijkheid voor een goede bedrijfsvoering. Eno zal haar activiteiten alleen uitbesteden aan partners die zij vertrouwt en waar zij een langdurige relatie mee aan wil gaan. Eno doet geen zaken met partners waarvan de integriteit niet buiten twijfel staat.

Het uitbestedingsbeleid is gebaseerd op 2 belangrijke pijlers:

- de Raad van Bestuur van Eno blijft te allen tijde verantwoordelijk uitbestede activiteiten, zoals ook het geval is voor de activiteiten die zij hiërarchisch in de eigen organisatie aanstuurt;
- de Raad van Bestuur van Eno zal te allen tijde verantwoording kunnen afleggen voor de wijze waarop de uitbestede activiteiten worden verricht.

Het besluit tot uitbesteding en de uitbesteding zelf vinden in verschillende fasen plaats, die allen worden afgesloten met een besluit van, of rapportage aan, de Raad van Bestuur. Zo houdt de Raad van Bestuur vat op de voortgang en wordt een gestandaardiseerde werkwijze binnen Eno ontwikkeld.

De fasen waarin een uitbesteding tot stand komt zijn:

1. De analysefase:

De fase waarin het proces of product dat zal worden uitbesteed wordt vastgesteld, alsmede het doel dat hiermee wordt bereikt. De (indicatieve) businesscase wordt opgesteld en een eerste inzicht van risico's en voorwaarden wordt vastgesteld, evenals een longlist van mogelijke uitbestedingspartners;

2. De selectie van de uitbestedingspartner:

De fase waarin de voorwaarden voor uitbestedingspartners en -oplossingen worden bepaald en wordt vastgesteld welke kandidaten hieraan voldoen. Vanuit de longlist wordt een shortlist met kandidaten gemaakt waaruit op objectieve crite-

ria de partner(s) wordt gekozen met wie verdiepend onderzoek zal worden uitgevoerd. Aan de hand van de uitkomsten en de herijkte businesscase wordt een besluit genomen over uitbesteding aan de gekozen partner;

3. De implementatiefase:

Na accordering van de uitbesteding en de keuze van de partner start de fase van implementatie en transitie: de daadwerkelijke overdracht van de activiteiten. Deze fase kent tenminste een drietal aspecten die in chronologische volgorde worden opgestart:

- a. De onderhandeling en contractering: met de geselecteerde uitbestedingspartner worden financiële en kwalitatieve condities van de uit te besteden activiteiten vastgesteld. Ook wordt bepaald welke verantwoordelijkheden en bevoegdheden de partner krijgt en welke kwaliteitscriteria worden gesteld;
- b. De implementatie: de daadwerkelijke overdracht van de activiteiten aan de uitbestedingspartner;
- c. Het voorbereiden van de medewerkers van Eno op de daadwerkelijke uitbesteding door het geven van voorlichting en training over de wijze waarop de uitbestede activiteiten worden gemanaged en het inrichten van de regiefunctie bij Eno.

4. De beheerfase:

De fase waarin de activiteiten worden uitgevoerd door de uitbestedingspartner. De uitbestedingspartner rapporteert over de kwaliteit van de activiteiten op de wijze zoals is bepaald in de overeenkomst en de service level agreement. Eno heeft de sturende en monitorende rol en voert regie over de uitbestede activiteiten;

5. De beëindiging van de uitbesteding:

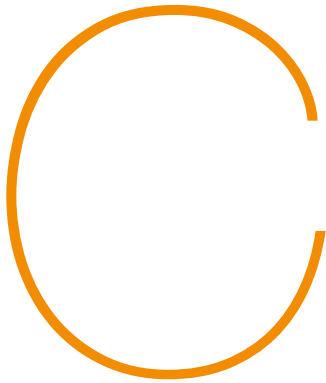
De wijze waarop de uitbesteding eindigt en het proces waardoor deze activiteiten worden overgedragen aan een andere uitbestedingspartner óf aan Eno zelf. Door de afspraken over de beëindiging van de uitbesteding en de continuïteit van de activiteiten tijdens de transitie al bij het aangaan van de relatie vast te leggen wordt beoogd dat verzekeren of andere stakeholders geen of beperkt hinder ondervinden van de beëindiging.

B.7.2 Uitbestede kritieke of belangrijke operationele functies/werkzaamheden

Eno heeft onderdelen van haar bedrijfsprocessen uitbesteed aan derden. Met iedere uitbestedingspartner zijn conform het uitbestedingsbeleid afspraken gemaakt die zijn vastgelegd in contracten, Service Level Agreements. Minimaal eens per kwartaal vindt overleg plaats met deze partners over de kwaliteit van dienstverlening.

B.8 Overige informatie

In de voorgaande paragrafen van dit hoofdstuk zijn de belangrijkste aspecten van het Governance systeem beschreven. Er is geen sprake van overige informatie die in dit hoofdstuk aanvullend uiteengezet hoeft te worden.

Risicoprofiel

Verzekeraars worden verplicht hetzij een standaardmodel voor de berekening van hun solvabiliteit toe te passen, gedefinieerd als Solvency Capital Requirement (SCR) en Minimum Capital Requirement (MCR), hetzij hun eigen (deels) interne model te ontwikkelen. Coöperatie Eno U.A. hanteert het standaardmodel, waarvan intern beoordeeld is dat deze passend is voor Eno. De bepaling van de berekening voor de SCR en MCR worden gedaan op basis van methode 1. De berekening is overeenkomstig met de artikelen 335 en 336 uit de Gedelegeerde Verordening. Dit houdt in dat er een volledige consolidatie wordt uitgevoerd van alle verzekeringsentiteiten.

In deze paragraaf wordt aandacht besteed aan de onderdelen SCR, Basic Solvency Capital Requirement (BSCR), Marktrisico, Tegenpartijkredietrisico, Ziekteverzekeringstechnisch risico (SCR Zorgrisico), Operationeel risico en MCR.

De onderdelen Immateriële activa, Levensverzekeringstechnisch risico en Schadeverzekeringstechnisch risico van de SCR en MCR berekening worden niet beschreven in deze paragraaf, aangezien er geen immateriële activa is opgenomen in de Solvency II-balans van Eno en er geen levensverzekeringen en schadeverzekeringen anders dan ziektekostenverzekeringen zijn opgenomen in de portefeuille van Eno.

Voor Eno gelden er vier hoofd risico's namelijk het Ziekteverzekeringstechnisch risico, het Marktrisico, het Tegenpartijkredietrisico en het Operationeel risico. De BSCR voor Coöperatie Eno U.A. wordt bepaald aan de hand van een correlatiematrix. Het Operationeel risico wordt volgens de standaard formule bij het BSCR opgeteld tot het SCR.

Solvency Capital Requirement (SCR)

(in duizenden)

SCR Zorgrisico	42.136
SCR Marktrisico	3.530
SCR Tegenpartijkredietrisico	8.349
Diversificatie	-7.943
Basis Solvency Capital Requirement	46.072
Operationeel risico	9.266
Solvency Capital Requirement	55.338

Figuur 9: Overzicht Solvency Capital Requirement

C.1 Verzekeringstechnisch risico

Algemeen

Eno is primair een zorgverzekeraar en richt zich voornamelijk op eigen zorg gerelateerde producten als zorgverzekeringen. Het verzekeringsrisico voor Eno wordt beperkt doordat de inkomsten uit het landelijke budget op basis van risicoverevening, verevening, nacalculatie-effecten en effect band-

breedteregeling toegekend worden aan de zorgverzekeraars. Het resterende risico wordt beperkt door maatregelen op het gebied van schadelastbeheersing en aanpassingen met betrekking tot de premie.

De doorlooptijd van de technische voorziening is kort. Door middel van een jaarlijkse premiestelling (bijstelling) is het mogelijk te sturen op solvabiliteit. Bij een zwakkere solvabiliteit zal hierbij de premie worden aangepast.

Doordat er een goede inschatting gemaakt kan worden op het gebied van schadelast, de verplichtingen een korte doorlooptijd hebben en er jaarlijks bijgestuurd kan worden middels de premie is het verzekeringstechnisch risico laag. Echter door de enorme omvang van de schadelast en de risicodragendheid van de zorgverzekeraars, betekent een procent afwijking in de schadelast een mutatie in het resultaat.

C.2 Marktrisico

Algemeen

Het marktrisico betreft het risico als gevolg van het blootstaan aan wijzigingen in marktprijzen van verhandelbare financiële instrumenten. Eno heeft een strategisch beleggingsplan opgesteld waarin tevens de strategische beleggingsmix van Eno beschreven is. Deze strategische beleggingsmix mitigeert de financiële impact van dit risico tot een beperkt niveau.

Eno hanteert een helder beleggingsbeleid. In het beleggingsstatuut staan de kaders beschreven waarbinnen de Raad van Bestuur het mandaat heeft om te handelen. Eén van de beleggingscriteria betreft duurzaamheid. Risicovolle c.q. speculatieve beleggingen worden vermeden. Er werd in 2017 belegd in aandelen, obligaties en liquiditeiten. Eno houdt conform haar beleid geen derivaten aan. De Compliance & Risk Officer heeft formeel zitting in de beleggingscommissie welke Eno adviseert over het te voeren beleggingsbeleid.

Het beleggingsbeleid van Eno is relatief risicomijdend en Eno hanteert hierbij een duurzaamheidsscreening. Het grootste deel van het belegd vermogen is belegd in (staats-) obligaties, credits en een klein deel in aandelen.

Voor Eno betreft het matching-/renterisico voornamelijk het risico dat er ontoereikende afstemming is tussen rentevoelige activa en passiva op het gebied van rentelooptijden en rentevoet. Dit risico wordt primair beheerst door de 'duration' in de portefeuille zo goed mogelijk te matchen met de 'duration' van de verplichtingen. Tevens wordt het liquiditeitsrisico, waarbij liquiditeitstekorten kunnen optreden als gevolg

van het onvoldoende op elkaar afgestemd zijn van de timing en de omvang van inkomende en uitgaande kasstromen, beheerst door de inzet van de strategische beleggingsmix en actieve monitoring van kasstromen. Het vermogensbeheer is daarnaast uitbesteed aan een externe vermogensbeheerder.

C.3 Kredietrisico

Algemeen

Het krediet risico betreft het risico dat een tegenpartij contractuele of andere verplichtingen niet kan nakomen. Eno onderkent verschillende soorten tegenpartijen, namelijk liquide middelen, vorderingen op zorgaanbieders en vorderingen op verzekeren.

Om het kredietrisico op de uitstaande liquide middelen en beleggingen zo veel mogelijk te beperken heeft Eno haar liquide middelen en beleggingen in 2017 zoveel mogelijk gespreid. Daarnaast heeft Eno haar liquide middelen geplaatst bij tegenpartijen met een hoge kredietwaardigheid. Deze kredietwaardigheid wordt elk jaar beoordeeld.

Betreffende het kredietrisico van de vorderingen op zorgaanbieders wordt gemonitord of de financiële waarde van vorderingen oudere jaren kleiner is dan de financiële waarde van de openstaande behandelingen van met name het lopende jaar (onderhanden werk en nog niet betaalde declaraties). Per saldo loopt Eno hierbij een laag risico.

Het debiteurenrisico van de basisverzekering is laag door de wanbetalersregeling van de Zorgverzekeringswet. Ook zijn er verzekeren die gebruik maken van vooruitbetaald eigen risico.

C.4 Liquiditeitsrisico

Onder liquiditeitsrisico worden onder andere herverzekeringsovereenkomsten, korte termijn deposito's en geld op bankrekeningen opgenomen. Binnen Eno geldt dat de liquide middelen per tegenpartij opgenomen worden overeenkomstig de waarde op de balans. Per tegenpartij wordt de marktwaarde en de bijbehorende kwaliteitsklasse weergegeven. Daarnaast zijn de liquiditeitsrisico's van de beleggingen binnen Eno klein. De beleggingen zijn snel opeisbaar en verhandelbaar. Daarbij is het liquiditeitsrisico niet complex.

C.5 Operationeel risico

Algemeen

Het operationeel risico betreft het risico als gevolg van verliezen als gevolg van niet toereikende of falende interne processen door mensen, systemen en/of externe gebeurtenissen, het imago van zorgverzekeraars en privacy gevoelige informatie. Dergelijke risico's worden op verschillende manieren beheerst zoals de inzet van adequate systemen, kwalitatief hoofdwaardig personeel en het efficiënt inrichten van de bedrijfsprocessen.

C.6 Overig materieel risico

IT- en uitbestedingsrisico

Het ICT beheer van Eno vindt in eigen beheer plaats. IT risico's worden beheerst door de inzet van diverse maatregelen en procedures op, onder andere, het gebied van testen, fysieke en logische toegangsbeveiliging, dataencryptie en conversie van bestanden. In 2017 is ENO met een vooronderzoek gestart om de huidige IT back office te vervangen, om het IT landschap toekomstbestendig te maken. Achterliggende gedachte is om van een beheerorganisatie over te gaan naar een model waarbij Eno op gebied van ICT een meer regisserende rol op zich neemt. Bij een project van dergelijke omvang is het in kaart brengen en beheersen van de risico's een randvoorwaarde, welke binnen het project op structurele wijze is vormgegeven.

Daarnaast vinden uitbestedingen plaats met betrekking tot, onder andere, de inkoop van zorg, de digitalisering en verwerking van inkomende poststromen, de verzending van uitgaande post en het vermogensbeheer. Uitbestedingsrisico's worden beheerst door het gebruik van, onder andere, risicoanalyses, heldere contracten, het monitoren van de SLA afspraken en continue afstemming met de externe partners. Kritische uitbestedingen moeten voldoen aan de eisen zoals beschreven in het Eno uitbestedingsbeleid. De uitbestedingspartners worden door Eno periodiek hierop getoetst.

Integriteitsrisico

Het integriteitsrisico betreft het risico dat de integriteit van Eno negatief wordt beïnvloed door niet integere of onethische gedragingen in relatie tot vigerende wet- en regelgeving en de door Eno zelf opgestelde (gedrags-) normen. Eno beheerst dit risico op verschillende manieren. Een belangrijke waarborg met betrekking tot dit risico betreft de integrale bedrijfscultuur van Eno. Eno heeft in 2017 aan de hand van het opgestarte e-learningprogramma verdere stappen gezet richting de gewenste bedrijfscultuur waarbinnen veel aandacht uitgegaan is naar gedrag en houding van medewerkers. Daarnaast ondertekenen nieuwe medewerkers bij

indiensttreding de Eno gedragscode en worden nieuwe en bestaande medewerkers (periodiek) gescreend op betrouwbaarheid. Ook is in 2017 de zogenaamde 'Eed of belofte financiële sector' afgenomen bij de betreffende medewerkers met (in)direct klantcontact.

Juridisch risico

Juridische risico's bij Eno kunnen voornamelijk optreden wanneer Eno niet voldoet aan wet- en regelgeving en/of wanneer contractuele bepalingen niet correct gedocumenteerd zijn. Nieuwe wet- en regelgeving wordt bij Eno geïnventariseerd en geanalyseerd door het impactteam wet- en regelgeving en door Juridische Zaken. Vervolgens ziet Compliance & Risk toe op de naleving van deze wet- en regelgeving. Belangrijke wet- en regelgeving in deze is bijvoorbeeld: de Zorgverzekeringswet, de Wet Langdurige Zorg, de Wet marktwerking gezondheidszorg, de Wet op het Financieel Toezicht en de Wet bescherming persoonsgegevens. In 2017 is ook begonnen met de implementatie van de Algemene Verordening Gegevensbescherming, die per 25 mei 2018 van kracht zal zijn en de Wet Bescherming Persoonsgegevens vervangt.

C.7 Overige informatie

De voorgaande paragrafen geven het risicoprofiel weer. Er is geen sprake van overige informatie die in dit hoofdstuk aanvullend uiteengezet hoeft te worden.

Waardering voor solvabiliteits- doeleinden

Tabel 28 geeft de activa zijde van de balans weer. Hier is de BW2 balans terug te vinden, die opgesteld is bij de afsluiting van 2017. Daarnaast is ook de Solvency II balans weergegeven. In de laatste kolommen staat de mutatie tussen de BW2 balans en de Solvency II balans. In de verdere hoofdstukken worden toelichtingen bij de gegevens uit de balansen gegeven.

Balanspost (x 1.000)	BW2	Herrubricering	Herwaardering	Solvency II
Immateriële vaste activa	1.839	-	-1.839	-
Beleggingen	74.593	-	-	74.593
Directe verzekeringen	21.100	-	-	21.100
Overige vorderingen	63.790	925	-	64.716
Liquide middelen	43.364	-	-	43.364
Overige activa	1.687	-	-	1.687
Totaal Activa	206.374	925	-1.839	205.460

Afbeelding 10: laat de activa zijde van de balans zien. Hierbij zijn de verschillen tussen BW2 en Solvency II weergegeven.

Balanspost (x 1.000)	BW2	Herrubricering	Herwaardering	Solvency II
Technische voorziening	124.396	925	-18.946	106.375
Andere voorzieningen	916	-	-4	911
Overige schulden	4.122	-	-	4.122
Totaal Passiva	129.433	925	-18.951	111.408

Afbeelding 11: laat de activa zijde van de balans zien. Hierbij zijn de verschillen tussen BW2 en Solvency II weergegeven.

Waarderingsgrondslagen en aannames

De Solvency II-rapportage wordt opgesteld op basis van waarderingsgrondslagen en aannames die zijn opgesteld in overeenstemming met artikel 9 tot en met 16 van de Gedelegeerde Verordening en lagere Solvency II wet- en regelgeving.

Deze specifieke artikelen uit de Gedelegeerde Verordening behandelen de volgende onderwerpen:

- Art. 9: Waarderingsmethode - algemene beginselen
- Art. 10: Waarderingsmethode - waarderingshiërarchie
- Art. 11: Opname van voorwaardelijke verplichtingen
- Art. 12: Methoden voor de waardering van goodwill en immateriële vaste activa
- Art. 13: Methoden voor de waardering van verbonden ondernemingen
- Art. 14: Methoden voor de waardering van specifieke passiva
- Art. 15: Uitgestelde belastingen
- Art. 16: Uitsluiting van waarderingsmethoden

Deze zullen hieronder behandeld worden.

Art. 9: Waarderingsmethode - algemene beginselen

Eno waardeert haar activa en passiva in overeenstemming met de Solvency II wet- en regelgeving die is opgenomen in hoofdstuk - Inleiding. Deze waardering is primair gebaseerd op Titel 9 van Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek. Voor zover aanpassingen noodzakelijk zijn in het kader van de van toepassing zijnde Solvency II-wet- en regelgeving zijn deze doorgevoerd. Hierbij valt te denken aan het niet opnemen van prudentie(voorzieningen) in de balans. Verder kan opgemerkt worden dat alle individuele activa en passiva afzonderlijk gewaardeerd worden.

Art. 10: Waarderingsmethode - waarderingshiërarchie

Eno neemt bij het waarderen van haar activa en passiva de onder Solvency II vereiste waarderingshiërarchie in acht. Activa en passiva worden gewaardeerd met behulp van op actieve markten genoteerde marktprijzen voor dezelfde activa of passiva. Ingeval het gebruik van op actieve markten genoteerde marktprijzen voor dezelfde activa of passiva niet mogelijk is, waardeert Eno activa en passiva met behulp van op actieve markten genoteerde marktprijzen voor soortgelijke activa of passiva, aangepast voor eventuele verschillen.

Ingeval niet aan de in art 10 lid 4 bedoelde criteria is voldaan, hanteert Eno alternatieve waarderingsmethoden. Wanneer Eno alternatieve waarderingsmethoden hanteert, wordt zo veel mogelijk gebruik gemaakt van relevante marktgegevens. Indien deze niet beschikbaar zijn, wordt mogelijk vertrouwd op gegevens die specifiek zijn voor de onderneming.

Art. 11: Opname van voorwaardelijke verplichtingen

Eno neemt een passiefpost op voor voorwaardelijke verplichtingen die van materieel belang zijn. Een concreet voorbeeld hiervan binnen Eno betreft de jubileumvoorziening die is opgenomen in de balans.

Art. 12: Methoden voor de waardering van goodwill en immateriële vaste activa

Goodwill wordt gewaardeerd op nul. Overigens is binnen Eno geen sprake van goodwill.

Andere immateriële activa dan goodwill wordt eveneens gewaardeerd op nul, tenzij de immateriële actiefpost afzonderlijk kan worden verkocht en Eno kan aantonen dat er een waarde voor dezelfde of soortgelijke activa voorhanden is. Binnen Eno kan een immaterieel vast actief geïdentificeerd worden. Dit betreft de kosten die gemaakt zijn voor het ontwikkelen van een nieuw IT-landschap. Aangezien dit actief niet afzonderlijk kan worden verkocht en geen marktwaarde voor eenzelfde of soortgelijke activa voorhanden is, wordt deze immateriële activa onder Solvency II gewaardeerd op nul.

Art. 13: Methoden voor de waardering van verbonden ondernemingen

Eno waardeert deelnemingen in verbonden ondernemingen volgens de vermogensmutatiemethode (art.13 lid 1b), aangezien geen op actieve markten genoteerde marktprijzen (art. 13 lid1a) van haar verbonden ondernemingen beschikbaar zijn. Concreet betekent dit dat de verbonden ondernemingen worden gewaardeerd op basis van het aandeel in het eigen vermogen van de onderneming (art. 13 lid 3).

Art. 14: Methoden voor de waardering van specifieke passiva

Financiële verplichtingen worden opgenomen tegen de gemortiseerde kostprijs in overeenstemming met de Solvency II wet- en regelgeving. Er vindt geen latere aanpassing (verlaging) plaats om rekening te houden met een wijziging in de eigen kredietwaardigheid. Daarnaast wordt zoals hierboven reeds aangegeven een passiefpost opgenomen voor voorwaardelijke verplichtingen die van materieel belang zijn. De waarde van voorwaardelijke verplichtingen wordt hierbij bepaald op de verwachte contante waarde van de toekomstige kasstromen die vereist zijn om de voorwaardelijke verplichtingen over de looptijd ervan af te wikkelen.

Art. 15: Uitgestelde belastingen

Eno is geen belasting verschuldigd over haar resultaat. Derhalve zijn waarderingsgrondslagen en aannames inzake uitgestelde belastingen niet van toepassing op Eno.

Art. 16: Uitsluiting van waarderingmethoden

De waarderingmethoden die zijn uitgesloten binnen Solvency II worden door Eno in overeenstemming met de Gedelegeerde Verordening niet toegepast. Zo geldt het volgende:

- Er worden geen financiële activa en verplichtingen gewaardeerd tegen kostprijs. Zo worden de beleggingen en de terreinen gewaardeerd tegen actuele waarde en de ondernemingen waarin wordt deelgenomen worden gewaardeerd tegen de nettovermogenswaarde of lagere marktwaarde.
- Er worden geen waarderingmethoden toegepast waarbij gewaardeerd wordt tegen de laagste waarde van de boekwaarde en de reële waarde minus verkoopkosten.
- Vastgoed, vastgoedbeleggingen en materiële vaste activa worden niet gewaardeerd met behulp van kostenmodellen waarbij de activawaarde wordt vastgesteld op de kosten minus afschrijvingen en bijzondere waardeverminderingen. Het vastgoed wordt gewaardeerd op actuele waarde zoals hierboven ook is toegelicht. Wel geldt dat de waarde van de overige materiële vaste activa van Eno (andere vaste bedrijfsmiddelen), waar in beperkte mate sprake van is, wordt bepaald door de aanschafwaarde te verminderen met afschrijvingen en bijzondere waardeverminderingen. Middels deze methode komt Eno tot een benadering van de reële waarde van haar activa.
- De bepalingen inzake financiële lease, voorraden, niet-monetaire subsidies en biologische activa zijn voor Eno niet relevant, aangezien deze posten niet van toepassing zijn binnen Eno.

Hieronder zullen de algemene waarderinggrondslagen worden behandeld.

Algemeen

Voor zover niet anders is vermeld, worden activa en passiva opgenomen tegen geamortiseerde kostprijs.

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar de onderneming zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen die economische voordelen in zich bergen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Baten worden in de winst-en-verliesrekening opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een

vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en/of betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde.

De rapportage wordt gepresenteerd in euro's, de functionele valuta van de onderneming.

Continuïteit

Deze rapportage is opgesteld uitgaande van de continuïteitsveronderstelling.

Gebruik van schattingen

De opstelling van de balans vereist dat het management oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen. De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien en in toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft.

De volgende waarderinggrondslagen zijn naar de mening van het management het meest kritisch voor het weergeven van de financiële positie en vereisen schattingen en veronderstellingen:

- Inschatting de vordering op Zorginstituut Nederland
- Technische voorzieningen
- Levensduur activa (afschrijvingstermijnen)

Financiële instrumenten

Financiële instrumenten omvatten investeringen in aandelen en obligaties, de rekening-courantverhouding met Zorginstituut Nederland, handels- en overige vorderingen, geldmiddelen, leningen en overige financieringsverplichtingen, handelsschulden en overige te betalen posten. Financiële instrumenten omvatten in principe tevens in contracten besloten afgeleide financiële instrumenten (derivaten). De onderneming maakt geen gebruik van afgeleide financiële instrumenten (derivaten). Financiële instrumenten worden bij de eerste opname verwerkt tegen reële waarde.

Bijzondere waardeverminderingen

Vaste activa met een lange levensduur dienen te worden beoordeeld op bijzondere waardeverminderingen wanneer wijzigingen of omstandigheden zich voordoen die doen vermoeden dat de boekwaarde van een actief niet volledig terugverdiend zal worden. De terugverdienmogelijkheid van activa die in gebruik zijn, wordt bepaald door de boekwaarde van een actief te vergelijken met de geschatte contante waarde van de toekomstige netto kasstromen die het actief naar verwachting zal genereren.

Wanneer de boekwaarde van een actief hoger is dan de geschatte contante waarde van de toekomstige kasstromen, worden bijzondere waardeverminderingen verantwoord voor het verschil tussen de boekwaarde en de realiseerbare waarde.

ACTIVA

Immateriële vaste activa

Goodwill wordt op nihil gewaardeerd. Andere immateriële activa dan goodwill wordt gewaardeerd met behulp van op actieve markten genoteerde marktprijzen voor deze of soortgelijke activa indien de immateriële actiefpost afzonderlijk kan worden verkocht en aangetoond kan worden dat de hiervoor genoemde marktprijzen voorhanden zijn. Voor de boekwaarde van zelf vervaardigde immateriële vaste activa wordt een wettelijke reserve gevormd.

Terreinen en gebouwen

De terreinen en gebouwen worden gewaardeerd tegen de actuele waarde. De actuele waarde is bepaald op basis van een taxatie door een onafhankelijke taxateur. Waarde mutaties worden direct ten gunste of ten laste van het resultaat gebracht. De terreinen en gebouwen zijn geclassificeerd als vastgoed voor eigen gebruik. Een gedeelte van het parkeerterrein wordt verhuurd aan de overige groepsmaatschappijen van Eno.

Beleggingen

Beleggingen in groepsmaatschappijen en deelnemingen

De deelnemingen waarin invloed van betekenis op het zakelijke en financiële beleid wordt uitgeoefend, worden gewaardeerd op de netto-vermogenswaarde maar niet lager dan nihil. Deze netto-vermogenswaarde wordt berekend op basis van de grondslagen van Coöperatie Eno. Deelnemingen zonder invloed van betekenis worden gewaardeerd tegen kostprijs of tegen duurzame lagere actuele waarde.

Overige financiële beleggingen

Aandelen

Aandelen worden gewaardeerd tegen de beurskoers ultimo boekjaar. Ongerealiseerde en gerealiseerde winsten en verliezen op beleggingen in aandelen worden rechtstreeks in de winst-en-verliesrekening verantwoord. Aandelen in vreemde

valuta worden gewaardeerd tegen de actuele koers ultimo boekjaar.

Vastrentend

De beleggingen in staatsobligaties en bedrijfsobligaties worden gewaardeerd tegen de beurskoers ultimo boekjaar. Ongerealiseerde en gerealiseerde winsten en verliezen op beleggingen in bedrijfsobligaties worden rechtstreeks in de winst-en-verliesrekening verantwoord.

Leningen

Leningen worden initieel gewaardeerd tegen de reële waarde onder aftrek van transactiekosten (indien materieel). Vervolgens worden deze leningen gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs. Bij de waardering wordt rekening gehouden met eventuele waardeverminderingen.

Vorderingen

Vorderingen worden na eerste opname gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs eventueel onder aftrek van een voorziening voor oninbaarheid. Voorzieningen worden bepaald op basis van individuele beoordeling van de inbaarheid van de vorderingen.

Onder Solvency II wordt eventuele prudentie die is opgenomen in de voorziening voor oninbaarheid niet opgenomen.

Vorderingen uit directe verzekeringen

De post Vorderingen uit directe verzekeringen bestaat uit kortlopende vorderingen op zowel verzekeringsadviseurs en collectiviteiten als verzekerden. De waardering van de voorziening dubieuze debiteuren vindt plaats op basis van enerzijds de beoordeling van de courantheid van de openstaande posten en anderzijds een ouderdomsafhankelijk promillage van de openstaande vordering. Tevens doet Eno mee aan de wanbetalersregeling van het Zorginstituut Nederland.

Vorderingen uit handel niet uit directe verzekering

Dit betreffen vorderingen op het Zorginstituut Nederland, groepsmaatschappijen, zorgverleners en overige vorderingen

Zorginstituut Nederland

Zorginstituut Nederland betreffen de vorderingen die zijn te verrekenen met het Fonds Langdurige Zorg (FLZ) en het Zorgverzekeringsfonds.

De vordering op Het Zorginstituut Nederland is opgesteld op basis van het voor het betreffende boekjaar geldende risico-vereveningsmodel, de hierbij voorgeschreven wettelijke percentages aan verevening en nacalculatie en inschattingen van het management ten aanzien van:

- De voorlopige budgetbrieven Zorgverzekeringswet over 2015, 2016 en 2017;
- De verhouding vast/variabel ziekenhuizen;
- De verrekening van de over- en onder financiering GGZ-instellingen;
- De te verwachten uitkomsten van criteriumneutraliteits-effecten op de budgetkenmerken;
- De te verwachten macrokosten per deelbudget.
- De vordering op het Zorginstituut Nederland heeft een overwegend kortlopend karakter.
- Na het bepalen van de zuivere rekening courantverhouding, zijn de elementen die betrekking hebben op de ex post correcties afgesplitst van de rekening courant en overgeheveld naar de technische voorziening schade. Het gaat hier om flankerend beleid, Hoge Kosten Compensatie, nacalculatie en bandbreedte effecten.

Te vorderen op PGB-houders AWBZ

De debiteuren worden opgenomen als de beschikking ultimo einde boekjaar definitief zijn. Beschikkingen welke worden afgegeven na afloop van het boekjaar worden niet geactiveerd in het verslaggevingsjaar. Beschikkingen worden wel door het Zorgkantoor geïnd.

Indien er mogelijk fraude wordt ontdekt, wordt er pas een definitieve beschikking opgelegd als de fraude definitief is vastgelegd.

Liquide middelen

Liquide middelen bestaan uit kas, banktegoeden en deposito's met een looptijd korter dan twaalf maanden. Rekeningcourantschulden bij banken zijn opgenomen onder schulden aan kredietinstellingen onder kortlopende schulden. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Overige activa

Onder de overige activa worden de overige vorderingen, overlopende activa en overige materiële vaste activa opgenomen.

Overige materiële vaste activa

De waarde van de overige materiële vaste activa wordt bepaald door de aanschaffingswaarde te verminderen met lineaire afschrijvingen op basis van de verwachte economische levensduur en bijzondere waardeverminderingen. Er wordt afgeschreven vanaf het moment van ingebruikneming.

De volgende afschrijvingspercentages worden hierbij gehanteerd

- Kantoor inventaris: 7-25%
- Bedrijfswagens: 25%

Op deze wijze wordt de reële waarde van de activa benaderd en bepaald.

PASSIVA

Groepsvermogen

Algemeen

Financiële instrumenten die op grond van de economische realiteit worden aangemerkt als eigenvermogensinstrumenten, worden gepresenteerd onder het eigen vermogen. Uitkeringen aan houders van deze instrumenten worden in mindering van het eigen vermogen gebracht na aftrek van eventueel hiermee verband houdend voordeel uit hoofde van belasting naar de winst.

Financiële instrumenten die op grond van de economische realiteit worden aangemerkt als een financiële verplichting, worden gepresenteerd onder schulden. Rente, dividenden, baten en lasten met betrekking tot deze financiële instrumenten worden in de winst- en verliesrekening verantwoord als kosten of opbrengsten.

Wettelijke reserves

Dit betreft een gevormde wettelijke reserve voor de reserve Ziekenfondswet (ZFW) en Wet Langdurige Zorg (Wlz).

De reserve ZFW is gevormd per 1 januari 2006 ten laste van de agio. Het betreft een wettelijke reserve welke op basis van de bepalingen in de zorgverzekeringswet tot en met 31 december 2017 moet worden aangehouden. Met ingang van 1 januari 2018 is de beklemming op de wettelijke reserve Ziekenfondswet verlopen. In de tweede kamer is in 2017 een initiatiefwetsvoorstel Winstuitkering goedgekeurd, waar de eerste kamer niet mee heeft ingestemd. Op dit moment wordt gewerkt aan een novelle op het wetsvoorstel. In 2018 zal de Minister verdere afspraken maken met de zorgverzekeraars over beklemming en (onthouden van) winstuitkering. De reserve Wlz betreft de wettelijke reserve uitvoering Wlz

Voorzieningen

De niet technische voorzieningen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde van de uitgaven die naar verwachting noodzakelijk zijn om de verplichtingen en verliezen af te wikkelen.

Voor het berekenen van de contante waarde wordt gebruik gemaakt van de door DNB gepubliceerde rentetabel.

Een voorziening wordt in de balans opgenomen, wanneer er sprake is van:

- Een in rechte afdwingbare of feitelijke verplichting die het gevolg is van een gebeurtenis in het verleden; en
- Waarvan een betrouwbare schatting kan worden gemaakt; en
- Het waarschijnlijk is dat voor afwikkeling van die verplichting een uitstroom van middelen nodig is.

Technische voorzieningen

De technische voorzieningen worden gewaardeerd tegen de contante waarde van de uitgave die naar verwachting noodzakelijk zijn om de verplichtingen en verliezen af te wikkelen.

Voor het berekenen van de contante waarde wordt gebruik gemaakt van de door DNB gepubliceerde rentetabel.

Een voorziening wordt in de balans opgenomen, wanneer er sprake is van:

- Een in rechte afdwingbare of feitelijke verplichting die het gevolg is van een gebeurtenis in het verleden; en
- Waarvan een betrouwbare schatting kan worden gemaakt; en
- Het waarschijnlijk is dat voor afwikkeling van die verplichting een uitstroom van middelen nodig is.

Voorziening te betalen schaden

De voorziening te betalen schaden bestaat uit de contante waarde van de nog te ontvangen declaraties en schade afwikkelingskosten. De nog te ontvangen declaraties betreffen vergoedingen van ZVW zorg van behandelingen van verzekerden, welke zijn gestart voor balansdatum. Voor zover omzetplafonds en aanneemsommen onderdeel uitmaken van de inkoopafspraken is de voorziening bepaald op de nog te verwachten netto schade inclusief het effect van de eventuele afrekening van inkoopafspraken. Voor zover omzetplafonds en aanneemsommen reeds zijn overschreden, wordt deze 'overfinanciering' onder de overige vorderingen verantwoord.

De schattingen zijn onder andere gebaseerd op een trendanalyse van reeds gedeclareerde en verwerkte schade lopend boekjaar en voorgaande jaren. De schattingen 2017 zijn waar nodig bijgesteld op basis van het inzicht dat verkregen is uit de reeds verwerkte declaraties tot en met 31 maart 2018.

De schade afwikkelingskosten betreffen de geschatte beheerskosten die benodigd zijn in verband met de afwikkeling van schaden die in voorgaande perioden zijn ontstaan maar per einde boekjaar/kwartaal nog niet zijn betaald.

Voorziening niet verdiende premies, lopende risico's en premietekorten

De voorziening voor niet verdiende premies en lopende risico's wordt bepaald op basis van het verwachte technische resultaat voor komend boekjaar. Deze is bepaald op basis van de premiecalculatie waarbij rekening gehouden is met een correctie voor de vermijdbare kosten en er geen beleggingsopbrengsten uit de bestaande portefeuille zijn toegeerekend.

De voorziening voor premietekorten wordt opgenomen, aangezien ultimo verslaggevingsjaar sprake is van verplichtingen uit hoofde van overeengekomen verzekeringscontracten voor het volgende jaar. Deze voorziening wordt bepaald op het laagste niveau (kasstroom genererende eenheid) waarop de resultaten voor het volgende jaar ingeschat kunnen worden. Dit betekent voor Eno dat de voorziening wordt bepaald per label per product (basisverzekering / aanvullende verzekering, pakket). Hierbij zijn de indirecte kosten exclusief vermijdbare kosten toegerekend naar de afzonderlijke labels en producten op basis van het aantal premiebetalende verzekerden. De vermijdbare kosten die niet worden meegenomen in de premietortvoorziening zijn de verwachte marketing-, verkoop-, porti en projectkosten. Bij het bepalen van het verwachte resultaat zijn met name inzake de verwachte zorgkosten en vereveningsbijdrage aannames gedaan. De zorgkosten zijn ingeschat aan de hand van de zorgkostenraming van het huidige boekjaar gecorrigeerd voor de verwachte zorgkosten voor het volgende jaar, zoals ingeschat door Zorginkoop. De vereveningsbijdrage is ingeschat aan de hand van de ex ante budgetbrief voor het volgende jaar die is ontvangen van Zorginstituut Nederland.

Overige voorzieningen

Personeelsvoorzieningen

De voorziening is gevormd voor afvloeiingen met betrekking tot individuele medewerkers waarvan, voor ultimo rapportagedatum, bekend is dat de entiteit de arbeidsovereenkomst beëindigt. De gevormde voorziening is individueel bepaald op basis van de kantonrechtersformule of de overeengekomen beëindigingsovereenkomsten. De gevormde voorziening heeft een kortlopend karakter.

Vut voorziening

Onder de overige voorzieningen is een VUT-voorziening opgenomen. Hierbij is rekening gehouden met de toekenning conform de huidige CAO. Deze voorziening heeft een looptijd van 10 jaar. Deze voorziening is bepaald op basis van te betalen salariskosten en pensioenkosten in verband met toegekende VUT-afspraken aan werknemers. Op deze voorziening wordt in mindering gebracht de VUT-uitkeringen die door het bedrijfspensioenfonds zal worden uitgekeerd. Hierbij is rekening gehouden met de sterftkans en disconteringsvoet (0%).

Jubileumvoorziening

De jubileumvoorziening betreft een voorziening voor toekomstige jubileumuitkeringen (25 en 40 jaar werkzaam bij Eno). De berekening is gebaseerd op gedane toezeggingen, blijfkans en leeftijd. Individueel wordt bekeken of en wanneer werknemers recht hebben op een jubileumuitkering. Voor het 25 jarig jubileum wordt 75% van de te verwachten uitkering meegenomen. Hiermee is rekening gehouden dat mensen voor het jubileum niet meer werkzaam zijn. Voor medewerkers die richting hun 40 jarig jubileum gaan is 100% van de uitkering meegenomen. Hierbij is rekening gehouden met de sterftেকans en disconteringsvoet (0%).

Personeelsbeloningen en pensioenen

Uitgangspunt is dat de in de verslagperiode te verwerken pensioenlast gelijk is aan de over die periode aan het pensioenfonds verschuldigde pensioenpremies. Voor zover de verschuldigde premies op balansdatum nog niet zijn voldaan, wordt hiervoor een verplichting opgenomen. Als de op balansdatum reeds betaalde premies de verschuldigde premies overtreffen, wordt een overlopende actiefpost opgenomen voor zover sprake zal zijn van terugbetaling door het fonds of van verrekening met in de toekomst verschuldigde premies.

Verder wordt op balansdatum een voorziening opgenomen voor bestaande additionele verplichtingen ten opzichte van het fonds en de werknemers, indien het waarschijnlijk is dat voor de afwikkeling van die verplichtingen een uitstroom van middelen zal plaatsvinden en de omvang van de verplichtingen betrouwbaar kan worden geschat. Het al dan niet bestaan van additionele verplichtingen wordt beoordeeld aan de hand van de uitvoeringsovereenkomst met het fonds, de pensioenovereenkomst met de werknemers en andere (expliciete of impliciete) toezeggingen aan de werknemers. De voorziening wordt gewaardeerd tegen de beste schatting van de contante waarde van de bedragen die noodzakelijk zijn om de verplichtingen op balansdatum af te wikkelen.

Voor een op balansdatum bestaand overschot bij het pensioenfonds wordt een vordering opgenomen als de onderneming de beschikkingsmacht heeft over dit overschot, het waarschijnlijk is dat het overschot naar de onderneming zal toevloeien en de vordering betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Kortlopende schulden en overige financiële verplichtingen

Kortlopende schulden en overige financiële verplichtingen worden na eerste opname gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieve rentemethode.

Verschillen Titel 9 BW2 vs. Solvency II

Tenslotte neemt Eno in haar kwalitatieve rapportage richting DNB een uiteenzetting op, waarin de verschillen tussen de balans die is opgenomen in de jaarrekening (gewaardeerd volgens Titel 9 BW2) en de balans die is opgenomen in de rapportage richting de DNB (gewaardeerd volgens de Solvency II voorschriften). Hierin wordt een onderscheid gemaakt tussen:

- Herrubriceringsverschillen
- Waarderingsverschillen

In de volgende hoofdstukken wordt indien nodig een nadere toelichting worden gegeven op de aard en omvang van de post en de wijze waarop de waardering is bepaald.

Balanspost (x 1.000)	BW2	Herrubricering	Herwaardering	Solvency II
Immateriële vaste activa	1.839	-	-1.839	-
Beleggingen	74.593	-	-	74.593
Directe verzekeringen	21.100	-	-	21.100
Overige vorderingen	63.790	925	-	64.716
Liquide middelen	43.364	-	-	43.364
Overige activa	1.687	-	-	1.687
Totaal Activa	206.374	925	-1.839	205.460
Technische voorziening	124.396	925	-18.946	106.375
Andere voorzieningen	916	-	-4	911
Overige schulden	4.122	-	-	4.122
Totaal Passiva	129.433	925	-18.951	111.408

Afbeelding 12: mutatie balans Titel BW2 naar Solvency II.

D.1 Activa

Waarderingsgrondslagen en aannames

Hieronder worden de waarderingsgrondslagen per post in de balans behandeld.

Immateriële vaste activa

In de jaarrekening van Coöperatie Eno U.A. is in de balans een immaterieel vast actief opgenomen, zijnde de kosten die gemaakt zijn voor het ontwikkelen van een nieuw IT-landschap.

Aangezien dit actief niet afzonderlijk kan worden verkocht en geen marktwaarde voor eenzelfde of soortgelijke activa voorhanden is, wordt in de Solvency II-balans deze immateriële activa gewaardeerd op nul in overeenstemming met artikel 12 van de Gedelegeerde Verordening.

Balanspost (x 1.000)	BW2	Herrubricering	Herwaardering	Solvency II
Immateriële vaste activa	1.839	-	-1.839	-

Afbeelding 13: mutatie immateriële vaste activa Titel BW2 naar Solvency II.

Beleggingen

Balanspost (x 1.000)	BW2	Herrubricering	Herwaardering	Solvency II
Vastgoed	1.556	-	-	1.556
Deelnemingen	850	-	-	850
Aandelen	4.611	-	-	4.611
Staatsobligaties	43.935	-	-	43.935
Bedrijfsobligaties	23.640	-	-	23.640
Totaal beleggingen	74.593	-	-	74.593

Afbeelding 14: mutatie beleggingen Titel BW2 naar Solvency II.

Vastgoed

De post terreinen en gebouwen betreft de grond aan de Munsterstraat 6. De huidige waarde van de grond van de huidige locatie is bepaald op € 1,556 miljoen. Dit is gebaseerd op basis van een taxatie door een onafhankelijke taxateur.

Deelnemingen

Eno Zorgverzekeraar N.V. (en dus Coöperatie Eno U.A.) heeft een belang in Vecozo B.V., waarin sprake is van een direct dan wel indirect aandelenbelang van 12,5%. Aangezien er geen sprake is van een meerderheid van de stemrechten of de aandelen en er geen sprake is van overheersende invloed of zeggenschap van of centrale leiding door Eno betreft dit geen dochterondernemingen. Ook is geen sprake van een verbonden onderneming in de zin van artikel 22 lid 7 van Richtlijn 2013/34/EU, aangezien deze deelnemingen niet direct dan wel indirect onder centrale leiding staan van Eno op basis van een met die onderneming gesloten overeenkomst of op basis van de oprichtingsaktes of de statuten van de deelnemingen (lid 7a). Ook bestaan de bestuurs-, de leidinggevende of de toezichthoudende organen van deze deelnemingen niet in meerderheid uit dezelfde personen (lid 7b). Derhalve worden deze deelnemingen op basis van artikel 7 niet meegeconsolideerd.

Aandelen

Dit betreft de door Eno aangehouden beleggingen in aandelen. Voor de grondslagen van waardering wordt verwezen naar hetgeen eerder in dit hoofdstuk is beschreven.

Staatsobligaties

Dit betreft de door Eno aangehouden beleggingen in staatsobligaties. Voor de grondslagen van waardering wordt verwezen naar hetgeen eerder in dit hoofdstuk is beschreven.

Bedrijfsobligaties

Dit betreft de door Eno aangehouden beleggingen in bedrijfsobligaties. Voor de grondslagen van waardering wordt verwezen naar hetgeen eerder in dit hoofdstuk is beschreven.

Directe verzekeringen

Deze post omvat de premievorderingen op verzekeringsnemers en vorderingen inzake eigen bijdragen van verzekeringsnemers.

Overige vorderingen

Deze post omvat met name de vorderingen op Zorginstituut Nederland en vorderingen uit hoofde van verstrekte voorschotten aan en overfinanciering van zorgaanbieders.

Herrubricering ex-post vorderingen op Zorginstituut Nederland

In de jaarrekening worden de vorderingen op Zorginstituut Nederland volledig aan de activazijde van de balans opgenomen. In de Solvency II-rapportages wordt het deel van deze vorderingen dat toeziet op ex-post verevening direct opgenomen in de 'best estimate' van de schadevoorziening in overeenstemming met Q&A 01786 zoals opgenomen op de website van DNB.

Het bedrag dat onder Solvency II wordt opgenomen in de 'best estimate' van de schadevoorziening wordt als volgt bepaald.

Voor verzekeringsjaren, waarvoor nog geen eerste voorlopige vaststelling van de vereveningsbijdrage is ontvangen van Zorginstituut Nederland (wordt ontvangen in september van jaar t+1) worden alleen de vorderingen vanwege ex-post compensaties opgenomen in de schadevoorziening. Dit betreft de vorderingen en schulden vanwege flankerend beleid, nacalculatie en de bandbreedte-regeling. Vorderingen uit hoofde van het ex-ante risicovereveningssysteem worden niet opgenomen in de schadevoorziening, maar worden als vordering opgenomen aan de activazijde van de balans. Dit betreft vorderingen die gebaseerd zijn op een raming van de schadelast op basis van de omvang en samenstelling van de verzekeringsportefeuille. Hierin kunnen gedurende het verzekeringsjaar aanpassingen plaatsvinden, bijvoorbeeld naar aanleiding van het ontvangen van de lenteherberekening en de eerste tussentijdse verzekerdenbepaling door Zorginstituut Nederland. Per 31 december 2017 is voor het verzekeringsjaar 2017 nog geen eerste voorlopige vaststelling ontvangen en wordt vorenstaande verwerkingswijze toegepast.

Voor verzekeringsjaren waarvoor al wel een eerste voorlopige vaststelling van Zorginstituut Nederland is ontvangen, wordt de volledige vordering of schuld op Zorginstituut Nederland opgenomen in de schadevoorziening.

Vorderingen op zorgaanbieders

Er is sprake van vorderingen op zorgaanbieders vanwege het verstrekken van (semi-permanente) voorschotten en vorderingen uit hoofde van de afrekening van inkoopafspraken vanwege reeds gerealiseerde overschrijdingen van de plafondafspraken en aanneemsommen. Deze vorderingen worden in overeenstemming met de brief van De Nederlandsche Bank van 17 maart 2017 als vordering opgenomen aan de activazijde van de balans en niet in mindering gebracht op de schadevoorziening. Er wordt geen vordering en voorziening opgenomen vanwege mogelijke toekomstige overschrijdingen van plafondafspraken en aanneemsommen, aangezien ultimo verslagperiode (nog) geen sprake is van een vordering en verplichting.

Vorderingen

Balanspost (x 1.000)	BW2	Herrubricering	Herwaardering	Solvency II
Directe verzekeringen	21.100	-	-	21.100
Overige vorderingen	63.790	925	-	64.716

Afbeelding 15: mutatie vorderingen Titel BW2 naar Solvency II.

Liquide middelen

Dit betreft de tegoeden bij banken. Deze staan ter vrije beschikking aan de onderneming.

Overige activa

Deze post omvat de waarde van de overige materiële vaste activa, zijnde kantoorinventaris en bedrijfswagens.

Vorderingen

Balanspost (x 1.000)	BW2	Herrubricering	Herwaardering	Solvency II
Liquide middelen	43.364	-	-	43.364
Overige activa	1.687	-	-	1.687

Afbeelding 16: mutatie overige activa Titel BW2 naar Solvency II.

D.2 Technische voorzieningen

Waarderingsgrondslagen en aannames

Algemeen

Eno waardeert haar technische voorzieningen in overeenstemming met artikel 17 tot en met 60 van de Gedelegeerde Verordening.

Hierbij geldt dat binnen Eno slechts sprake is van 1 homogene risicogroep.

Eno heeft drie labels in de markt gezet voor verschillende doelgroepen.

- Salland richt zich op verzekerden woonachtig in de regio Deventer en omgeving.
- HollandZorg richt zich voornamelijk op buitenlandse flexwerkers.
- ZorgDirect richt zich voornamelijk op verzekerden woonachtig in de rest van Nederland.

De bovenstaande labels hebben verzekerden met verschillende kenmerken en schade statistieken, echter omdat het risicovereveningsmodel rekening houdt met deze kenmerken en alle labels gezamenlijk gepoold worden in uzovi nummer 7032 (één risicodragers) ontstaat één homogene groep. De schade wordt op totaalniveau geschat op basis van schadeontwikkelingen uit het verleden, rekening hou-

dend met de populatieontwikkeling qua aantal verzekerden en de schade kenmerken van deze verzekerden op totaal niveau, mede gezien het feit dat inkoopafspraken op totaal niveau gemaakt worden.

Aangezien binnen Eno slechts sprake is van 1 homogene risicogroep is een nadere uitsplitsing van de technische voorzieningen naar homogene risicogroep niet van toepassing.

Onder de technische voorzieningen worden in overeenstemming met artikel 17 van de Gedelegeerde Verordening verplichtingen die binnen de contractgrens vallen opgenomen vanaf de datum dat de verzekeringsdekking aanvang neemt. De contractgrens zoals gedefinieerd in artikel 18 Gedelegeerde Verordening betreft bij Eno steeds de periode van 1 jaar, gelijklopend met het kalenderjaar, of korter indien verzekerden gedurende het jaar worden in- of uitgeschreven.

Eno past bij het bepalen van de technische voorzieningen geen risicovrije rentetermijnstructuur en overgangsaftrek toe.

Toelichting op de materiële verschillen

In de jaarrekening van Eno is een technische voorziening opgenomen. Deze wordt in de Solvency II-balans afwijkend gewaardeerd. Onder Solvency II vinden de volgende correcties plaats:

Technische voorziening

Balanspost (x 1.000)	BW2	Herrubricering	Herwaardering	Solvency II
Technische voorziening	124.396	925	-125.321	-
Best estimate	-	-	101.713	101.713
Risk Margin	-	-	4.662	4.662
Totaal techn voorz.	124.396	925	-18.946	106.375

Afbeelding 17: mutatie technische voorziening (verdicht) Titel BW2 naar Solvency II.

De technische voorziening in de jaarrekening is vastgesteld op € 124.396k. Deze wordt in de Solvency II-balans afwijkend gewaardeerd, namelijk op € 106.375k. Onder Solvency II hebben de volgende correcties plaatsgevonden.

Technische voorziening

Balanspost (x 1.000)	BW2	Herrubricering	Herwaardering	Solvency II
Technische voorziening	124.396	-	-	124.396
Premietekortvoorziening	-	-	-15.200	-15.200
Prudentie	-	-	-4.300	-4.300
Ex-post correctie	-	925	-	925
Contante waarde	-	-	392	392
Recognition	-	-	-4.500	-4.500
Risk Margin	-	-	4.662	4.662
Best Estimate Tech Voorz.	124.396	925	-18.946	106.375

Afbeelding 18: mutatie technische voorziening Titel BW2 naar Solvency II.

Prudentie

Verlaging van de technische voorziening met de expliciete prudentie die was opgenomen in de technische voorzieningen in de jaarrekening. Dit deel van de technische voorziening bestaat enkel uit een 'best estimate' in overeenstemming met artikel 77 lid 2 van Richtlijn 2009/138/EG. Hiervoor in de plaats wordt er een 'risk margin' berekend over de totale technische voorziening (zie toelichting hieronder bij de laatste bullet).

Premietekortvoorziening

De voorziening voor lopende risico's (artikel 2:444a lid 1, onder b BW) betreft schaden en kosten uit lopende overeenkomsten van verzekering, die na afloop van het boekjaar kunnen ontstaan en die niet gedekt kunnen worden door de voorziening voor niet-verdiende premies tezamen met de in het volgende boekjaar of de volgende boekjaren nog te ontvangen premies. Deze schaden en kosten dienen slechts in aanmerking te worden genomen indien zij onvermijdbaar zijn als gevolg van het feit dat de verzekeringsmaatschappij zich contractueel heeft verplicht tot een premieniveau dat te laag is voor het te lopen risico en sprake is van een beperking in de mogelijkheid premies voor toekomstige periodes te herzien tot een toereikend niveau. De actuariële voorziening ziektekosten, de vergrijzingsvoorziening en een voorziening voor verlieslatende contracten maken in voorkomend geval deel uit van deze rubriek.

De in de richtlijn solvabiliteit II (artikel 36) gedefinieerde premievoorziening heeft betrekking op toekomstige schadegebeurtenissen die worden gedekt door verzekerings- en herverzekeringsverplichtingen die binnen de in artikel 18 (van de richtlijn solvabiliteit II) bedoelde contractgrens vallen. De kasstroomprognoses voor de berekening van de premievoorziening omvatten de met deze gebeurtenissen samenhangende uitkeringen, kosten en premies.

Ex-post correctie

Verlaging van de technische voorziening met het ex-post deel van de vorderingen op Zorginstituut Nederland. In onderstaand overzicht is het totale bedrag van de correctie gespecificeerd naar verzekeringsjaar.

Voor een nadere toelichting op de wijze waarop deze correctie is bepaald wordt verwezen naar het onderdeel 'Herrubricering ex-post vorderingen op Zorginstituut Nederland' dat is opgenomen in paragraaf 'Activa'.

Contante waarde

Verlaging van de technische voorziening vanwege het waarden tegen contante waarde in de Solvency II-balans in plaats van de waardering tegen de nominale waarde die is opgenomen in de jaarrekening. Dit is in overeenstemming met artikel 77 lid 2 van Richtlijn 2009/138/EG.

De contante waarde wordt bepaald aan de hand van de afloop van de technische voorziening. Voor Coöperatie Eno komt deze overeen met een afloop van 3 jaar. De rentecur-

ve is overeenkomstig met de EIOPA rente curve. Hierbij is gebruik gemaakt van de risicovrije rentecurve zoals EIOPA deze publiceert en bepaald in artikel 43 van de Gedelegeerde Verordening Solvency II (2015/35).

Recognition

In de jaarrekening wordt bij het bepalen van de hoogte van de technische voorzieningen geen rekening gehouden met toekomstige winsten. Bij het bepalen van de waarde van de technische voorzieningen onder Solvency II wordt hiermee wel rekening gehouden ('recognition') in overeenstemming met lid 2 van artikel 70 van de Gedelegeerde Verordening.

De recognition is vastgesteld op basis van de herijkte begroting. Hierbij is een beste inschatting gemaakt van het verwachte resultaat t+1. Ook zijn de verzekerenstanden zoals bekend per 1 februari opgenomen. In de recognition is het technisch resultaat contant gemaakt. In het technische resultaat zijn de totale bedrijfskosten opgenomen. Er is hierbij geen onderscheidt gemaakt tussen bedrijfskosten voor jaar t+1 en t+2. Dit omdat Eno van mening is dat er tegenover de bedrijfskosten van t+2 andere afwikkelkosten staan, die per saldo elkaar opheffen.

Risk Margin

In de jaarrekening wordt bij het bepalen van de hoogte van de technische voorzieningen geen rekening gehouden met een risicomarge. Bij het bepalen van de waarde van de risicomarge onder Solvency II wordt hiermee wel rekening gehouden in overeenstemming met artikelen 37, 38, 39 en 58 van de Gedelegeerde Verordening.

Eno kiest er voor om geen gebruik te maken van een simplificatiemethode, maar om de toekomstige SCR's volledig te berekenen. Deze methode is het meest accuraat en voorkomt eventuele onzuiverheid volgend uit de aannames van de simplificatiemethodes.

Voor de volledige berekening van de toekomstige SCR's worden de gebonden contracten betrokken bij de berekening. Per jaareinde geldt dat derhalve met de contracten tot T+1 rekening wordt gehouden. Hierbij geldt dat voor de nog te ontvangen premies deze binnen één jaar worden verdient, omdat louter gebruik wordt gemaakt van jaarcontracten. Derhalve geldt dat het premierisico vanaf T=1 gelijk is aan nihil. Voor het catastroferisico geldt eveneens dat deze vanaf T+1 gelijk is 0, omdat er na T+1 geen dekking meer wordt verleend in een situatie van run-off. Voor het marktrisico geldt dat deze hedgebaar is en niet gekoppeld is aan de verplichting (via bijvoorbeeld unit-linked). Derhalve kan het marktrisico buiten de berekening van de risicomarge worden gelaten.

Hiermee geldt dat voor Eno in het geval van run-off vanaf T+1 louter nog voorzieningen risico en operationeel risico resteert. Voor het voorzieningenrisico geldt dat deze vanaf T+1 uitloopt conform de best estimate schadevoorziening. Voor het operationeel risico geldt dat deze uitloopt conform de best estimate schadevoorziening en de bandbreedte van de SCR.

De risicomarge, als functie van de SCR projectie, wordt bepaald met de volgende formule:

$$RM = CoC * \sum_{t \geq 0} \frac{SCR(t)}{(1 + r(t + 1))^{t+1}}$$

Conform de voorschriften wordt bij de risicomarge geen gebruik gemaakt van opslagen of LTG-maatregelen met betrekking tot de rentetermijnstructuur (Volatility adjustment en Matching adjustment).

Onzekerheden

Recapitulatie van onzekerheden

De volgende onzekerheden kunnen als volgt worden samengevat:

- De bepaling van de netto schadelast, inclusief het effect van opbrengstverrekening, ziekenhuizen over 2015, 2016 en 2017 (grote onzekerheid);
- De verhouding vast/variabel van de schadelast ziekenhuizen over 2016 en 2017 (kleine onzekerheid);
- De impact van de zelfonderzoeken op de schadelast ziekenhuizen over 2015, 2016 en 2017 (kleine onzekerheid).
- De bepaling van de netto schadelast, inclusief het effect van opbrengstverrekening, GGZ over 2015, 2016 en 2017 (grote onzekerheid).
- De impact van de zelfonderzoeken op de schadelast GGZ over 2015, 2016 en 2017 (middelgrote onzekerheid).
- De impact van de aanpassing van de NZa-tarieven GGZ, inclusief het cumulatieve effect inzake oude jaren (kleine onzekerheid).
- De rechtmatigheid van de schadelast wijkverpleging (kleine onzekerheid).
- De bepaling van de budgetcorrectie 2015, 2016 en 2017 uit hoofde van flankerend beleid en bandbreedteregeling (kleine onzekerheid).
- De bepaling van de budgetcorrectie 2014 uit hoofde van Hoge Kosten Compensatie GGZ (kleine onzekerheid).
- De hoogte van het verwachte resultaat 2018 en daarmee de voorziening voor niet verdiende premies en lopende risico's (premietekortvoorziening), onder andere vanwege bovenstaande onzekerheden die in meer of mindere mate ook van toepassing zijn op 2018 en de verwachte toename van niet-gecontracteerde zorg (middelgrote onzekerheid).

De op de vorige pagina vermelde onzekerheden binnen de zorgverzekeringsbranche kunnen positieve dan wel negatieve effecten hebben op het resultaat en eigen vermogen van Eno. Bij het bepalen van het resultaat en het vaststellen van het vermogen is Eno uitgegaan van prudente veronderstellingen en wordt er een risicomarge aangehouden om negatieve effecten op te kunnen vangen. Hierbij wordt beperkt rekening gehouden met onverwachte gebeurtenissen.

D.3 Overige schulden

Waarderingsgrondslagen en aannames

Hieronder worden de waarderingsgrondslagen per post in de balans behandeld.

Andere voorzieningen

Balanspost (x 1.000)	BW2	Herrubricering	Herwaardering	Solvency II
Andere voorzieningen	916	-	-4	911

Afbeelding 19: mutatie Overige voorziening Titel BW2 naar Solvency II.

Deze post omvat een VUT-voorziening, een jubileumvoorziening en overige niet-technische (personeels)voorzieningen. Verlaging van de voorziening vanwege het waarden tegen contante waarde in de Solvency II-balans in plaats van de waardering tegen de nominale waarde die is opgenomen in de jaarrekening. Dit is in overeenstemming met artikel 77 lid 2 van Richtlijn 2009/138/EG.

De contante waarde wordt bepaald aan de hand van de afloop van de voorziening. De rentecurve is overeenkomstig met de EIOPA rente curve. Hierbij is gebruik gemaakt van de risicovrije rentecurve zoals EIOPA deze publiceert en bepaald in artikel 43 van de Gedelegeerde Verordening Solvency II (2015/35).

Overige schulden

Balanspost (x 1.000)	BW2	Herrubricering	Herwaardering	Solvency II
Overige schulden	4.122	-	-	4.122

Afbeelding 20: mutatie Overige voorziening Titel BW2 naar Solvency II.

Deze post betreft alle kortlopende schulden van de onderneming.

D.4 Alternatieve waarderingmethoden

Er zijn geen alternatieve waarderingmethoden binnen Coöperatie Eno U.A. toegepast.

D.5 Overige informatie

Aangaan van verzekeringstechnische verplichtingen en reservevorming

Eno is primair een zorgverzekeraar en richt zich voornamelijk op eigen zorg gerelateerde producten als zorgverzekeringen. Het verzekeringsrisico voor Coöperatie Eno wordt beperkt doordat de inkomsten uit het landelijke budget op basis van risicoverevening, verevening, nacalculatie-effecten en effect bandbreedteregeling toegekend worden aan de zorgverzekeraars. Het resterende risico wordt beperkt door maatregelen op het gebied van schadelastbeheersing en aanpassing van de premie.

Voor het basispakket van de zorgverzekering geldt een wettelijke acceptatieplicht. Voor de aanvullende verzekeringen hanteert Eno geen specifieke acceptatiecriteria. Vergoedingen op aanvullende verzekeringen zijn echter beperkt tot een maximum.

Jaarlijks vindt er een herberekening plaats van budget zorgverzekeringwet die in de jaarrekening gehanteerd wordt. Het budget wordt opgebouwd uit een aantal deelbudgetten die genormeerd worden op basis van verzekerden kenmerken. De onzekerheden in de hoogte van het budget wordt ondervangen door een expliciete prudentiemarge te hanteren. De onzekerheden in de schade wordt ondervangen door een expliciete prudentiemarge te hanteren op het budgetresultaat.

Afgestemd beheer van activa en passiva (asset-liability management- ALM)

Eno voert indien gewenst een ALM studie uit teneinde inzicht te verkrijgen in de onderlinge afhankelijkheden in de ontwikkeling van rechten en verplichtingen. Op basis van de uitkomsten van de ALM studie wordt het beleggingsbeleid opnieuw ingevuld.

Beheer van beleggingsrisico

Eno heeft een beleggingsstatuut waarbinnen het Bestuur het mandaat heeft om te handelen. De beleggingscommissie adviseert het Bestuur over het beleggingsbeleid. Het bestuur blijft verantwoordelijk voor het beleggingsbeleid en de uitvoering daarvan. Het beleggingsbeleid is uiteengezet in het Reglement Vermogensbeheer, evenals de risicomangementencyclus die van toepassing is op het onderdeel vermogensbeheer.

Prudent Person principe

Eno voert een behoudend beleggingsbeleid in overeenstemming met het „prudent person“-beginsel zoals opgenomen in artikel 132 van Richtlijn 2009/138/EG, waarbij risico's naar behoren worden beheerd. Eén van de beleggingscriteria betreft duurzaamheid. Risicovolle c.q. speculatieve beleggingen worden vermeden.

Beheer van liquiditeits- en concentratierisico

De liquiditeit van Eno dient te allen tijde zodanig te zijn dat aan de kortlopende verplichtingen voldaan kan worden. Onder liquiditeit wordt in dit verband verstaan tegoeden in rekening-courant, deposito's met een maximale looptijd van een maand, deposito's die vrijvallen binnen een maand en de overeengekomen kredietlimiet(en) bij financiële dienstverleners.

Ter beperking van het concentratierisico stelt het Bestuur van Eno maxima vast voor het totaal aan uitzettingen bij één bank of instelling. Deze grenzen zijn opgenomen in het Reglement Vermogensbeheer.

Beheer van het operationele risico

Onder dit risico verstaat Eno het risico op het ontstaan van een verlies als gevolg van niet afdoende of falende interne processen en/of systemen, menselijk gedrag of als gevolg van externe gebeurtenissen. Operationeel risico management maakt onderdeel uit van Eno's risicomangement beleid. Operationele risico's worden door de afdelingen geïdentificeerd en beheerst. Eno heeft een interne procedure waarbij operationele verliezen worden gemeld en geregistreerd.

Herverzekering en andere risicolimiteringstechnieken

Dit is niet van toepassing voor Eno.

Kapitaalbeheer

E.1 Eigen vermogen

E.1.1 Doelstellingen, gedragslijnen en processen

Coöperatie Eno U.A. is een coöperatie zonder winstoogmerk. Het vermogen dat niet nodig is voor de dekking van de solvabiliteit, zal teruggegeven worden aan onze klanten middels een verlaging van de premie.

Het eigen vermogen zal toereikend moeten zijn om financieel gezond te blijven. Binnen Eno wordt gebruik gemaakt van een kapitaalbeleid. In het kapitaalbeleid is een intern streefsolvabiliteit van minimaal 132,5% de vereiste. De streefsolvabiliteit wordt elk jaar opnieuw vastgesteld.

De interne streefsolvabiliteit van 132,5% is als resultaat vastgesteld vanuit verschillende processen.

Ten behoeve van invoering ORSA in het kader van Solvency II hebben de verschillende stress scenario's het inzicht bevestigd omtrent beïnvloedbare parameters voor wat betreft risicomanagement en risico-impact in zijn algemeen.

De uitkomsten zijn gecombineerd met de uitkomsten vanuit de sessies, welke tezamen zijn gehouden met het bestuur en de raad van commissarissen, om de risk appetite vast te stellen. De vastgestelde risk appetite laat de verschillende risicolimieten per risico zien. Deze zijn vervolgens meegenomen in het vaststellen van het strategisch beleid.

Indien de minimale solvabiliteitseis van 132,5% negatief wordt doorbroken, verwacht Eno binnen een termijn van maximaal 1 jaar het beleid dusdanig te kunnen wijzigen dat dit beleid een positieve bijdrage zal hebben aan de solvabiliteit, waardoor er geen dreiging is de interventiegrenzen van DNB te overschrijden.

E.1.2 Samenstelling en kwaliteit

Het eigen wordt bepaald door alle schulden van de activa af te trekken. Het eigen vermogen wordt onder BW2 binnen Eno opgebouwd uit diverse onderdelen, namelijk Gestort en opgevraagd kapitaal, Agio kapitaal, Wettelijke reserve, Overige reserve en Onverdeeld resultaat.

De tiering limieten zoals weergegeven in artikel 82 van de Gedelegeerde Verordening worden door Eno uitgevoerd. Ten minste de helft van het solvabiliteitskapitaal is toegewezen aan Tier 1.

De samenstelling van het eigen vermogen over Q4 per 2017 is onder BW2 als volgt:

(x 1.000)	2017	2016	Absoluut verschil	Procentueel verschil
Beschikbaar eigen vermogen Solvency II	93.609	82.062	11.547	14,1%
Waarborg kapitaal	681	681	-	0,0%
Wettelijke reserve	18.092	15.602	2.490	16,0%
Overige reserve	59.792	45.249	14.543	32,1%
Onverdeelde winst	-1.624	17.033	-18.657	-109,5%
Totaal eigen vermogen BW2	76.941	78.565	-1.624	-2,1%
Reconciliatiereserve	17.111	3.966	13.145	331,5%
Beklemd vermogen	-442	-469	27	-5,7%
Totaal eigen vermogen Solvency II	93.609	88.042	5.568	6,3%

Tabel 21: Het eigen vermogen volgens Titel 9 BW2 en Solvency II

Bovenstaande tabel laten het vermogen zien wat is opgenomen bij de jaarrekening (regel Totaal eigen vermogen BW2) en Solvency II bepaling. In tabel 40 is het eigen vermogen wat opgenomen is onder BW2 terug te vinden. Het resultaat over 2017 voor Coöperatie Eno U.A. is vastgesteld op € 1.624K negatief.

De wettelijke reserve van het Zorgkantoor is opgenomen als beklemd vermogen onder Solvency II en maakt dus niet geen deel uit van het Totale eigen vermogen Solvency II.

Aansluiting jaarrekening

Onderstaande tabel laat de aansluiting zien tussen de jaarrekening, opgesteld volgens BW2 Titel 9 en het eigen vermogen onder Solvency II:

(x 1.000)	2017
Eigen vermogen BW2	76.940
Waardering immateriële vaste activa	-1.839
Waardering technische voorziening premie	19.700
Waardering technische voorziening reserve	-750
Overig	-442
Beschikbaar eigen vermogen Solvency II	93.609

Tabel 22: mutatie eigen vermogen Titel 9 BW2 naar Solvency II

In tabel 22 is de samenvatting van hoofdstuk D terug te vinden. Hier zijn de mutaties tussen BW2 en Solvency II terug te vinden. Ook is het eigen vermogen voor de bepaling van de solvabiliteit terug te vinden. Het eigen vermogen onder Solvency II voor Coöperatie Eno komt overeen met € 93.609k.

Eigen vermogen Coöperatie Eno

Onderstaande tabel geeft een overzicht weer van het eigen vermogen op Coöperatie niveau, verdeeld naar de verschillende entiteiten.

	Solvency II	BW2
Eigen vermogen Cooperatie Eno	93.609	76.940
Eigen vermogen Eno Zorgverzekeraar NV	79.947	64.191
Eigen vermogen Eno Aanvullende Verzekeringen NV	14.894	13.538
Eigen vermogen Zorgkantoor	460	460
Eigen vermogen Eno Holding BV excl. Deelnemingen	-1.351	-1.351
Beklemd vermogen Zorgkantoor	-442	-
Vermogen overige entiteiten	101	101

Tabel 23: Overzicht eigen vermogen Coöperatie Eno U.A.

Eno Zorgverzekeraar NV en Eno Aanvullende Verzekeringen worden onder Solvency II anders gewaardeerd dan onder BW2 Titel 9. De overige entiteiten laten hetzelfde vermogen zien onder beide verslaggevingsregels.

E.2 Solvabiliteitskapitaalver-eiste en minimumkapitaal-vereiste

Zoals eerder vermeld is de Solvency Capital Requirement berekend op basis van de standaard formule. De belangrijkste SCR componenten voor Coöperatie Eno U.A. zijn het Zor-grisico, het Markt risico, het Tegenpartijkrediet risico en het Operationeel risico. Er wordt hierbij geen gebruik gemaakt van vereenvoudigde berekeningen. De groepssolvabiliteit wordt bepaald aan de hand van (consolidatie)methode 1.

(x 1.000)	2017	2016	Absoluut verschil	Procentueel verschil
Verzekeringstechnisch risico	42.136	36.043	6.093	16,9%
Marktrisico	3.530	2.111	1.419	67,2%
Tegenpartijkredietrisico	8.349	8.872	-523	-5,9%
Diversificatie	-7.943	-7.157	-786	11,0%
Basissolvabiliteit	46.072	39.870	6.202	15,6%
Operationeel risico	9.266	8.694	572	6,6%
Vereiste solvabiliteit	55.338	48.564	6.774	13,9%
Beschikbaar vermogen	93.609	82.062	11.547	14,1%
Solvabiliteitsratio	169,2%	169,0%	0,2%	0,1%
Minimum vereiste solvabiliteit	20.559	19.257	1.302	6,8%
MCR quotient	455,3%	426,2%	29,1%	6,8%

Afbeelding 24: Vergelijking 2017 - 2016.

Eigen vermogen

Ten opzichte van de bepaling van de solvabiliteit ultimo 2016 is het eigen vermogen ultimo 2017 toegenomen met € 11,5 miljoen. De verhoging van het eigen vermogen wordt verklaard door het positieve resultaat 2017, ten opzichte van de bepaling ultimo 2016 met € 7,0 miljoen (excl. premie tekortvoorziening). Daarnaast is de verwachte winst voor 2018 ook als onderdeel van het eigen vermogen meegenomen, deze heeft een verwachte omvang van € 4,5 miljoen.

SCR

Ten opzichte van de bepaling van de solvabiliteit ultimo 2016 is de SCR ultimo 2017 gestegen met € 6,8 miljoen. Deze mutatie wordt voor een groot deel veroorzaakt door de stijging van het SCR Zorgrisico. Doordat Eno in 2017 meer verzekerden had dan in 2016, is het premierisico gestegen. Deze stijging qua verzekerdenaantallen heeft zich ook doorgezet in 2018, wat resulteert in een hoger premierisico ultimo 2017. Daarbij is de technische voorziening ultimo 2017 hoger vastgesteld dan ultimo 2016, dit resulteert in een hoger reserverisico. Beide effecten veroorzaken een hogere SCR Zorgrisico.

Ook het SCR Marktrisico laat een verhoging zien ten opzichte van ultimo 2016. Het effect is vooral zichtbaar bij het aandelenrisico. De oorzaak hiervan is een toevoeging aan het aandelenfonds. Het SCR Tegenpartijkredietrisico laat een

vergelijkbare hoogte zien ten opzichte van ultimo 2016. De liquide middelen hadden een lagere waarde ultimo 2017 ten opzichte van 2016.

Doordat de SCR een vergelijkbare verhoging laat zien als de stijging van het eigen vermogen, is de solvabiliteit lichtelijk gestegen ultimo 2017 naar 169,2% ten opzichte van 169,0% ultimo 2016.

E.3 Gebruik van de ondermodule aandelenrisico op basis van looptijd bij de berekening van het solvabiliteitskapitaalvereiste

Eno berekent haar aandelenrisico niet op basis van de looptijd. Eno maakt daarom geen gebruik van de ondermodule aandelenrisico zoals gesteld in artikel 340 van richtlijn 2009/58/EG.

E.4 Verschillen tussen de standaardformule en ieder gebruikt intern model

Binnen Eno wordt geen gebruik gemaakt van een intern model, partieel intern model of USP.

E.5 Niet-naleving van het minimumkapitaalvereiste en niet-naleving van het solvabiliteitskapitaalvereiste

Coöperatie Eno U.A. voldoet aan de minimum- en solvabiliteitskapitaalvereiste. Van niet-naleving is geen sprake.

E.6 Overige informatie

De voorgaande paragrafen geven een overzicht van het kapitaalbeheer weer. Er is geen sprake van overige informatie die in dit hoofdstuk aanvullend uiteengezet hoeft te worden.

Bijlagen

1. Eno Zorgverzekeraar N.V.
2. Eno Aanvullende Verzekeringen N.V.

1 Eno Zorgverzekeraar N.V.

In de bijlage zijn de toelichtingen opgenomen voor Eno Zorgverzekeraar N.V. die afwijken van hoofdstukken 1 t/m 5. De waarderingsgrondslagen van Eno Zorgverzekeraar N.V. zijn identiek aan die van Coöperatie Eno U.A. Voor een nadere kwantitatieve uiteenzetting van de activiteiten en prestaties, waardering voor solvabiliteitsdoeleinden en kapitaalbeheer wordt verwezen naar de openbare QRT's van Eno Zorgverzekeraar N.V. die via een afzonderlijke link gepubliceerd zijn op de website van Eno.

1.1 Activiteiten en prestaties

De winst-en-verliesrekening van Eno Zorgverzekeraar N.V. ziet er als volgt uit:

Winst en verlies 2017

(x €1.000)	2017	2016
Technische rekening	-3.820	14.493
Niet technische rekening	-26	-49
Overige	-36	-5
Resultaat niet technische rekening	-3.883	14.439

Tabel 25: Vergelijking resultaat Eno Zorgverzekeraar N.V. 2017-2016

Het technisch resultaat van Eno Zorgverzekeraar N.V. zoals hierboven weergegeven, kan als volgt gespecificeerd worden:

Winst en verlies 2017

(x €1.000)	2017	2016
Verdiende premies eigen rekening en bijdragen	267.601	276.955
Toegerekende opbrengst uit beleggingen	-59	-124
Schaden eigen rekening	-252.821	-246.404
Bedrijfskosten	-18.542	-15.935
Resultaat technische rekening	-3.820	14.493

Tabel 26: Vergelijking technisch resultaat Eno Zorgverzekeraar N.V. 2017-2016

1.2 Waardering voor solvabiliteitsdoeleinden

De balans van Eno Zorgverzekeraar N.V. ziet er als volgt uit:

(x 1.000)	BW2	Herrubricering	Herwaardering	Solvency II
Immateriële vaste activa	1.839	-	-1.839	-
Beleggingen	63.379	-	-	63.379
Directe verzekeringen	20.210	-	-	20.210
Overige verzekeringen	68.153	925	-	69.078
Liquide middelen	35.364	-	-	35.364
Overige activa	1.687	-	-	1.687
Totaal Activa	190.631	925	-1.839	189.717
Technische voorziening	121.501	925	-17.591	104.835
Andere voorzieningen	916	-	-4	911
Overige schulden	4.024	-	-	4.024
Totaal Passiva	126.441	925	-17.596	109.770

Tabel 27: Mutatie balans Eno Zorgverzekeraar N.V. Titel 9 BW2 naar Solvency II

Het eigen vermogen Solvency II van Eno Zorgverzekeraar N.V. komt hiermee uit op een waarde van € 79,9 miljoen.

1.3 Kapitaalbeheer

De vereiste solvabiliteit komt overeen met € 50.335 miljoen, zie voor de opbouw onderstaande tabel:

(x 1.000)	2017	2016	Vershil
Verzekeringstechnische risico	37.972	32.358	5.614
Marktrisico	3.031	1.663	1.369
Tegenpartijkredietrisico	8.342	8.696	-354
Diversificatie	-7.522	-6.658	-864
Basissolvabiliteit	41.824	36.058	5.765
Operationeel risico	8.512	7.961	550
Vereiste solvabiliteit	50.335	44.020	6.315
Beschikbaar vermogen	79.947	70.494	9.453
Solvabiliteitsratio	158,8%	160,1%	-1,3%
Minimum vereiste solvabiliteit	18.059	16.757	1.302
MCR quotient	442,7%	420,7%	22,0%

Tabel 28: Vergelijking SCR, solvabiliteit en MCR Eno Zorgverzekeraar N.V. Q4 2016 – Q4 2015

De SCR van Eno Zorgverzekeraar N.V. komt overeen met € 50.335 miljoen. Het eigen vermogen komt overeen met € 79,9 miljoen. De solvabiliteit ultimo 2017 komt hiermee overeen met 158,8%.

2 Eno Aanvullende Verzekeringen N.V.

In de bijlage zijn de toelichtingen opgenomen voor Eno Aanvullende Verzekeringen N.V. die afwijken van hoofdstukken 1 t/m 5. De waarderingsgrondslagen van Eno Aanvullende Verzekeringen N.V. zijn identiek aan die van Coöperatie Eno U.A. Voor een nadere kwantitatieve uiteenzetting van de activiteiten en prestaties, waardering voor solvabiliteitsdoeleinden en kapitaalbeheer wordt verwezen naar de openbare QRT's van Eno Aanvullende Verzekeringen N.V. die via een afzonderlijke link gepubliceerd zijn op de website van Eno.

2.1 Activiteiten en prestaties

De winst-en-verliesrekening van Eno Aanvullende Verzekeringen N.V. ziet er als volgt uit:

Winst en verlies 2017

(x €1.000)	2017	2016
Technische rekening	2.416	2.270
Niet technische rekening	-18	107
Overige	-14	35
Resultaat niet technische rekening	2.384	2.412

Tabel 29: Vergelijking resultaat Eno Aanvullende Verzekeringen N.V. 2017-2016

Het technisch resultaat van Eno Aanvullende Verzekeringen N.V. zoals hierboven weergegeven, kan als volgt gespecificeerd worden:

Winst en verlies 2017

(x €1.000)	2017	2016
Verdiende premies eigen rekening en bijdragen	25.165	24.415
Toegerekende opbrengst uit beleggingen	-4	24
Schade eigen rekening	-19.006	-18.376
Bedrijfskosten	-3.739	-3.793
Resultaat technische rekening	2.416	2.270

Tabel 30: Vergelijking technisch resultaat Eno Aanvullende Verzekeringen N.V. 2017-2016

2.2 Waardering voor solvabiliteitsdoeleinden

De balans van Eno Aanvullende Verzekeringen N.V. ziet er als volgt uit:

Balanspost (x 1.000)	BW2	Herrubricering	Herwaardering	Solvency II
Beleggingen	11.214	-	-	11.214
Directe verzekeringen	1.273	-	-	1.273
Overige vorderingen	1.410	-	-	1.410
Liquide middelen	5.903	-	-	5.903
Overige activa	-	-	-	-
Totaal Activa	19.799	-	-	19.799
Technische voorziening	2.589	-	-1.356	1.232
Overige schulden	3.672	-	-	3.672
Totaal Passiva	6.261	-	-1.356	4.905

Tabel 31: Mutatie balans Eno Aanvullende Verzekeringen N.V. Titel 9 BW2 naar Solvency II

Het eigen vermogen Solvency II van Eno Aanvullende Verzekeringen N.V. komt hiermee uit op een waarde van € 14,9 miljoen.

2.3 Kapitaalbeheer

De vereiste solvabiliteit komt overeen met € 5,473 miljoen, zie voor de opbouw onderstaande tabel:

(x 1.000)	2017	2016	Vershil
Verzekeringstechnische risico	4.299	3.854	445
Marktrisico	544	524	19
Tegenpartijkredietrisico	734	329	404
Diversificatie	-858	-588	-270
Basissolvabiliteit	4.718	4.120	598
Operationeel risico	755	733	22
Vereiste solvabiliteit	5.473	4.852	621
Beschikbaar vermogen	14.894	12.699	2.195
Solvabiliteitsratio	272,1%	261,7%	10,4%
Minimum vereiste solvabiliteit	2.500	2.500	-
MCR quotient	595,8%	508,0%	87,8%

Tabel 32: Vergelijking SCR, solvabiliteit en MCR Eno Aanvullende Verzekeringen N.V. Q4 2016 - Q4 2015

De SCR van Eno Aanvullende Verzekeringen N.V. komt overeen met € 5,5 miljoen. Het eigen vermogen komt overeen met € 14,9 miljoen. De solvabiliteit ultimo 2017 komt hiermee overeen met 272,1%.

ZorgDirect.

HollandZorg
Onbegrensd in zekerheid